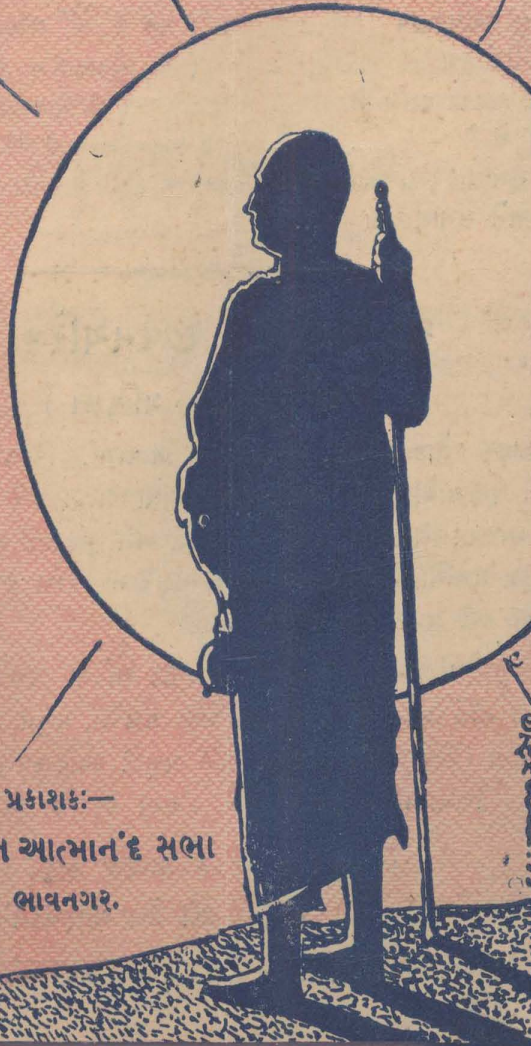

श्री आत्मानंद प्रकाश

पुस्तक ३८ भुं
अंक १० भो

संवत् १९९७
वैशाख

प्रकाशकः—
श्री जैन आत्मानंद सभा
भावनगर.

વિષય-પરિચય

૧. મધુકરાન્યૌકિત. ... .. (કવિ રૈનાશંકર વાલજી અધેકા.)	૨૬૧
૨. અન્યૌકિતનું તારતમ્ય. ... .. (" ")	૨૬૨
૩. વિચારશ્રેણી ... .. (આ. શ્રી વિજયકરત્રસુરિજી મહારાજ.)	૨૬૩
૪. ઉપદેશક પદ ... .. (" ")	૨૬૪
૫. મહાવીર જયંતિ-રાસ ... .. (મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.)	૨૬૫
૬. મોઠું કોણુ? ... .. (શ્રી "સુધાકર")	૨૬૬
૭. અજિત સૂક્તમાળા ... .. (મુનિ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ)	૨૬૯
૮. શ્રી મહાવીર જન્મોત્સવ ... .. (મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ)	૨૭૦
૯. દેવ ડોકટરને ... .. (શ્રી "લલિતાંગ")	૨૭૧
૧૦. પરમાત્માનું અધિરાજ્ય ... .. (મૂળ શ્લોક શ્રી ચંપતરાયજી જૈની)	૨૭૨
૧૧. દુઃખનાં મીઠાં ફળ ... .. (શ્રી કનૈયાલાલ જ. રાવળ ખી. એ.)	૨૭૭
૧૨. જિનવરમાં સઘળા દર્શન છે. ... .. (શ્રી મોહનલાલ દી. ચોકસી)	૨૭૯
૧૩. ભાગ્ય શું છે? ... .. (અનુ૦ અબ્યાસી ખી. એ.)	૨૮૨
૧૪. વર્તમાન સમાચાર (ડો. જસવંતરાયને માનપત્ર આપવાનો મેળાવડો અને પંચમ સમાચાર)	૨૮૫
૧૫. સ્વીકાર અને સમાલોચના	૨૯૨

શ્રી મહાવીર જીવનચરિત્ર.

(શ્રી ગુણચંદ્ર ગણિકૃત)

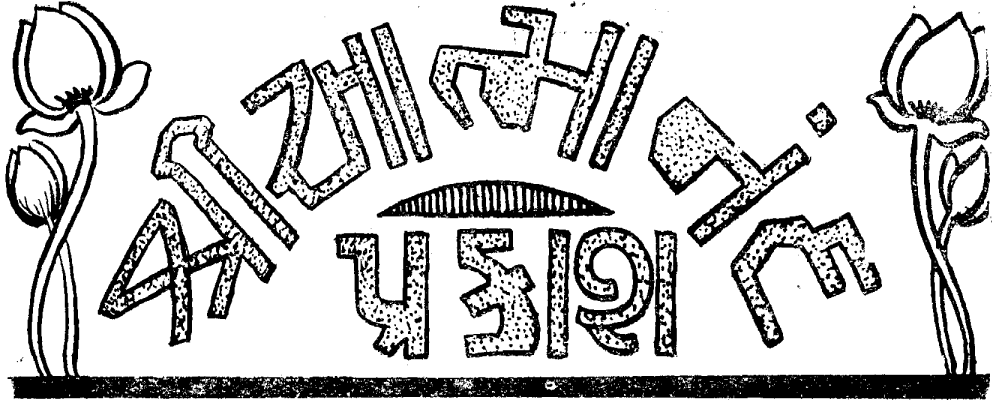
બાર હજાર શ્લોક પ્રમાણુ, મૂળ પ્રકૃત ભાષામાં, વિસ્તારપૂર્વક સુંદર શૈલીમાં, આગમો અને પૂર્વાચાર્યોરચિત અનેક ગ્રંથોમાંથી દોહન કરી શ્રી ગુણચંદ્ર ગણિકૃતે સં. ૧૧૩૯ની સાલમાં રચેલો આ ગ્રંથ, તેનું સરળ અને ગુજરાતી ભાષાંતર કરી શ્રી મહાવીર જીવનના અસુક પ્રસંગોના ચિત્રોચુક્ત સુંદર અક્ષરોમાં પાકા કપડાના સુશોભિત બાર્ડ-નીંગથી તૈયાર કરી પ્રગટ કરવામાં આવ્યો છે.

અત્યાર સુધીમાં પ્રગટ થયેલ શ્રી મહાવીર ચરિત્રો કરતાં વધારે વિસ્તારવાળો, જીવનના અનેક નહિ પ્રકટ થયેલ બાણુવા જેવા પ્રસંગો, પ્રભુના પાંચે કદ્યાણુકો, પ્રભુના સત્તાવીશ ભવોના વિસ્તારપૂર્વક વિવેચન અને પ્રભુએ સ્થળે સ્થળે આપેલ વિવિધ વિષયો ઉપર યોગદાયક દેશનાઓનો સમાવેશ આ ગ્રંથમાં કરવામાં આવેલ છે.

કિંમત રૂ. ૩-૦-૦૦ પોસ્ટેજ ભુદં.

લખો:—શ્રી જૈન આત્માનંદ સલા—ભાવનગર.

(આનંદ પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શેઠ દેવચંદ દામજીએ છાપ્યું.—ભાવનગર.)

પુસ્તક : ૩૮ મું : આત્મ સં. ૪૫ : વીર સં. ૨૪૬૭ : વૈશાક :
અંક : ૧૦ મો : * * વિક્રમ સં. ૧૯૯૭ : મે :

મધુકરન્યોક્તિ

(મોહાસકત-મોહાન્ધ જીવને કાળ ચેતવણી.)

વસંતતિલકા વૃત્ત.

રાત્રિર્ગમિષ્યતિ મવિષ્યતિ સુપ્રમાતં, માસ્વાનુદેષ્યતિ હસિષ્યતિ પંકજશ્રી ।

इत्थं विचिन्तयति कोशगते द्विरेफे, हा ! मूलतः कमलिनी गज उज्जहार ॥१॥

કોઈ મધુકર (ભ્રમર) પરિમલ અને મકરંદરસમાં લોલુપ્ત થઈ કમળ-કોશમાં ભરાઈ બેઠો છે, સૂર્યાસ્તનો સમય થઈ ગયો (સૂર્યાસ્ત સમયે કમળપાંખડીઓ ખીડાઈ જાય છે, એ અનુભવસિદ્ધ છતાં) તે મોહઅસ્ત ભ્રમર કમળગર્ભ-સ્થાનથી મુક્ત થઈ શકતો નથી-મોહપાશમાં બંધાયો છે. તે ત્યાં રહી વિચાર કરી રહ્યો છે કે:—“ આ રાત્રિ હમણાં વહી જશે અને પ્રાતઃસૂર્ય પ્રગટતાં જ આ પાંખડીઓ વિકસિત થશે, એટલે પ્રભાત થતાં જ હું આ કમળબંધનથી મુક્ત થઈ ચાલ્યો જઈશ.” આ પ્રમાણે વિચારગ્રેણી ગોઠવી રહ્યો છે ત્યાં તો અચાનક કોઈ હસ્તિ જળવિહાર કરવા પ્રવેશ કરે છે, તે સહજ રમતમાં એ કમળના છોડને ડેહ મૂળમાંથી જ ખેંચી કાઢે છે, અને આ રસલોગી ભ્રમર એ કમળમાં જ ગુંગળાઈ મરણને શરણુ થઈ જાય છે ! અહહ ! મહનો મોહમહિમા

વાચક બંધુઓ ! આપણામાંથી ઘણાઓ આ રસેન્દ્રિય લોભી ભ્રમર-ભાઈની સ્થિતિ લોગવતા નજરોનજર ભેદએ છીએ, છતાં મોહમુક્ત થઈ શકતા નથી. સંસારની વિવિધ સંપત્તિઓ એકત્ર કરવા, અને લલિત લીજજતો માણવા અનેક તર્ક-વિતર્કો કરી અનેક હવાઈ કિલ્લાઓ નજર સામે ખડા

[૨૬૨]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

કરીએ છીએ, આ મોહનિદ્રામાં અનેક મનોરાજ્યો રચીએ છીએ, એ બધી કૃતિઓ કાળના એક જ અપાટાથી અસ્તંગત-છિન્નભિન્ન થઈ જાય છે, મનોરાજ્યોની રચેલી સઘળી જ ઇમારતો તૂટી પડે છે, અને અવિનાશીના અતિમ હુકમ (મૃત્યુ)ને તત્કાળ આધીન થઈ જવું છે, માટે આ માનવ મુસાફર ! નર-બ્રમર ! તું ચેત ! ચેત !! પાણી પહેલાં જ પાળ બાંધવા ચત્ન કર. પ્રોદીપ્તે ભવને તુ કૂપલનને પ્રત્યુદ્યમઃ કિદૃશઃ ? અથોત્ ધરને આગ લાગ્યા સમયે ફૂવો ખોદવો એ ઉદ્યમ જેમ નિરર્થક છે તેમ મૃત્યુએ આવી ટોટો ગાદ્યા પછી સઘળા જ પ્રયત્નો નિષ્ફળ છે !

હરણાં શ્રવણેન્દ્રિયના મોહથી, હાથી સ્પર્શેન્દ્રિયના મોહથી, પતંગીયાંઓ ચક્ષુઃદ્રિયના મોહથી, લમરાઓ સુગંધના મોહથી અને માછલાંઓ સ્વાદેન્દ્રિયના મોહથી જેમ પોતાનું જીવન ગુમાવી બેસે છે તેમ ઉપરોક્ત પાંચે ઇન્દ્રિયના મોહમાં ફસાયેલ મનુષ્ય પોતાનું જીવન સઘ-સત્વર ખોઈ બેસે એ દીવા જેવું સ્પષ્ટ છે. હાથના કંકણને ઝોળખવા માટે અરીસાની જરૂર જ નથી, માટે કાળનો ભય રાખી મોહસાગર તરી જવા પ્રયત્ન કરવો.

ઉપરની અન્યોક્તિનું તારતમ્ય.

હરિગીત.

પેઠા કમળના કોશમાં,	મકરંદ પીધું મહુકરે,	
સૌરભ મજેની સેવતાં,	મદમસ્ત થઈ ફૂલ્યો ખરે !	
મોહાંધ થઈ ચોંટી રહ્યો,	પંકજ બિડાયું સાંજરે,	
રસબંધને બંધાઈને,	મનમાંહી “આવું ઉચ્ચરે.”	૧
“આ રાત્રિ તો ચાલી જશે,	રવિ ઊગતાં કમળો ખીલે,	
ને પન્નપાંખડી ઉઘડયે,	હું મુક્ત થઈશ વગર ઢીલે;”	
પણ ગહન ગતિ છે કાળની,	એક હસ્તિ નહાવા આવીયો,	
બેચ્યું કમળ થડમૂળથી,	ને બ્રમર મૃત્યુ પામીયો.	૨
અન્યોક્તિ છે આ મર્મવાળી,	માનવી હિતકારિણી,	
મદ-મોહ-મત્સર ટાળનારી,	જીવનને ભવતારિણી;	
આ બન્ધુઓ ! નિજ જાત્મનું,	કલ્યાણ ચાહો તો સદા,	
મોહાન્ધ આંખ ઉઘાડશો,	તો અસ્ત થાશે આપદા.	૩

દોહરો.

વાચકવૃંદ ! વિવેકથી, વિચારશો આ વાત;

બ્રમરતણા દૃષ્ટાંતથી, મોહ ટળે સાક્ષાત. ૧

લી૦ સારસોપક-રેવાશંકર વાલજી બધેકા ધર્મોપદેશક.

લેખક—આચાર્યશ્રી વિજયકસ્તૂરચરિત્ર મહારાજ

વિચારશ્રેણી.

(ગતાંક પૃષ્ઠ ૧૫૬ થી શરૂ.)

પુરોપકારે અથવા પર ઉદ્ધારના બહાને સેવા કરવાનો ડોળ કરીને અનિચ્છાએ પણ અશાંતિ લોગવી પ્રસિદ્ધિમાં આવવાનો પ્રયાસ કરવા કરતાં એકાન્તમાં રહીને શાંતિપૂર્વક પોતાના આત્માની જ સેવા બળવી શ્રેય સાધવું તે શ્રેષ્ઠતર છે.

卐

માનવીની પ્રવૃત્તિ ઉપર તો અંકુશ મૂકી શકાય છે, પણ વૃત્તિ ઉપર અંકુશ મૂકી શકાતો નથી; કારણ કે માનવી અમુક અનિવાર્ય કારણને લઈને પોતાનું પ્રવૃત્તિમય જીવન વેચી શકે છે; પણ વૃત્તિમય જીવન વેચી શકતો નથી. કોઈ પણ અવસ્થામાં વૃત્તિમય જીવનનો તો પોતે જ સ્વામી રહે છે અને એટલા માટે જ પ્રવૃત્તિમય જીવનનો અન્ય સ્વામી હોવા છતાં પણ વૃત્તિમય જીવન પોતાની અત્યંત પ્રિય વ્યક્તિને અર્પણ કરીને તેને પોતાના વૃત્તિમય જીવનનો સ્વામી બનાવી શકે છે.

卐

વસ્તુને સાચી રીતે ઝોળખ્યા સિવાય સાચું ઘોલી શકાય નહીં. તેમજ સાચી પ્રવૃત્તિ થાય નહીં તેથી સાચી વસ્તુ મેળવી શકાય નહીં.

卐

સારા વિચારો વિચારવાનું વ્યસન માનવ-જીવનની ઉત્તમતાને સફળ બનાવી શકે છે. ભલે વિચારો પ્રમાણે ન વર્તાય તો પણ આત્મશ્રેય કરવામાં અદ્વિતીય સહાયક થઈ

શકે છે. જેમ ગાંભે, ભાંગ, તમાકુ, અફીણ, ચા-વિગેરે વસ્તુઓનું વ્યસન પડી જવાથી તે વસ્તુઓ વગર ચાલવું નથી અને વારંવાર તેનું જ સ્મરણ થયા કરે છે, તેમજ સારા વિચારો વિચારવાનું વ્યસન પડી જવાથી સારા જ વિચારો આવ્યા કરે છે.

卐

પુણ્યલાનંદીપણે અથવા તો વિષયાભિ-નંદીપણે કરવામાં આવતી ઇચ્છાઓ સફળ થાય અથવા તો નિષ્ફળ જાય, તો પણ આત્મા અપરાધી બનીને પૌણ્યલિક વસ્તુઓ ન વાપરવા છતાં પણ તેના કડવાં ફળ અવશ્ય ચાખે છે.

卐

સ્વાર્થવૃત્તિવાળા અનિચ્છાએ પણ ખીલની ઇચ્છાને આધીન થઈને ફરજિયાત પ્રવૃત્તિ કરે છે એ જ પરમ દુઃખ છે અને નિઃસ્વાર્થ વૃત્તિવાળા સ્વેચ્છાને આધીન રહીને મરજિયાત પ્રવૃત્તિ કરે છે માટે તે પરમ સુખી છે; કારણ કે પરાધીનતાએ અણગમતું કરવું પડે છે અને સ્વાધીનતાએ મનગમતું કરાય છે, માટે સ્વાધીનતામાં સુખ છે અને પરાધીનતામાં દુઃખ છે.

卐

વિદ્વત્તા અને જ્ઞાનમાં ઘણું જ અંતર રહેલું છે. મોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમ કે ક્ષય સિવાય જ્ઞાન પ્રાપ્ત થઈ શકતું નથી; પણ જ્ઞાનાવરણીયના ક્ષયોપશમથી વિદ્વત્તા પ્રાપ્ત થાય છે. મોહનીય કર્મના ક્ષયોપશમ સિવાય

[૨૬૪]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

ઉપદેશક પદ.

(નાગરવેલીઓ શોપાવ-એ દેશી)

સમકિત શોપાને તું વાવ,
તારી આતમવાડીમાં.જડની આસક્તિ નિવારી,
ક્ષણનશ્વર સ્વરૂપ વિચારી;

શુદ્ધ જ્ઞાન સુમન વિકસાવ—તારી ૧

જડ દેહથકી તું ન્યારો,

તું શાશ્વત છે રહેનારો;

નિજ રૂપ સુગંધ ફેલાવ—તારી ૨

પરપરિણતિ રમણું છોડી,

નિજ પરિણતિમાં મન જોડી;

શુદ્ધ બ્રહ્મ દેવ પધરાવ—તારી ૩

પરભાવનો કદીયે ન કરતા,

નિજ ભાવ સકળનો ધરતા;

ઉપયોગ સ્વરૂપ શોભાવ—તારી ૪

વસ્તુગત વસ્તુ જાણી,

નવિ હર્ષશોક મન આણી;

સમજળનો કર છંટકાવ—તારી ૫

મિથ્યા દર્શન નથી તારું,

અસતને સત જોનારું;

સતદર્શન રેંટ ચલાવ—તારી ૬

નિજગુણ અમૃત સમ પાણી,

શુદ્ધ આશય ગુણથી તાણી;

કસ્તૂર શોપાને પીવડાવ—તારી ૭

આ. શ્રીવિજયકસ્તૂરિભૂમહારાજ.

એકલા જ્ઞાનાવરણીયના ક્ષયોપશમથી થવાવાળું જ્ઞાન અજ્ઞાન હોય છે કે જેને વિદ્રવ્તા કહેવામાં આવે છે.

卐

સંસારમાં રહીને સંસારની પૌદ્ગલિક વસ્તુ વાપરનારને સંસારના નિયમો ફરજિયાત પાળવાં પડે છે. જેમકે-જન્મચો તેને મરવું,

યુવાને વૃદ્ધ થવું, શ્રીમંતને કંગાળ થવું, સંપત્તિવાળાએ વિપત્તિ ભોગવવી વગેરે નિયમો અવશ્ય પાળવા જ જોઈએ. જેની ઇચ્છા આ નિયમો પાળવાની ન હોય તેણે સંસારવાસ છોડીને આત્મા જવું જોઈએ અને જેટલી પૌદ્ગલિક વસ્તુઓ વાપરવાને માટે લીધી હોય તે બધીયે છોડી દેવી જોઈએ.

卐

જીવનના છેડે દેહની વિસ્મૃતિની સાથે જ ઇષ્ટવિયોગ દુઃખદાયી નથી નીવડતો, પણ જીવનકાળમાં ઇષ્ટવિયોગ અત્યંત દુઃખ આપે છે.

卐

માનવજીવનમાં જીવવાના સિદ્ધાંતો અને હેતુઓથી અણબણ માનવજીવનમાં સાચી રીતે જીવી જાણતો નથી.

卐

સંસારની મુસાફરીમાં નીકળેલાં આત્માઓને વિશ્રાન્તિ માટે મળેલી દેહરૂપી ધર્મશાળાઓને આશ્રય લેવો પડે છે. આ ધર્મશાળાઓ અમુક સમય માટે માત્ર વિશ્રાન્તિનું સ્થાન હોવાથી આત્માઓનો એના ઉપર કોઈ પણ પ્રકારનો હક નથી, માટે મુસાફરી કરવા ત્યાંથી નીકળવું પડે તો બહુ જ રાજી થઈને તે સ્થાન છોડી દેવું, અને આગળ પ્રયાણમાં જે કોઈ સ્થળ આવે ત્યાં શાંતિપૂર્વક નિર્બોહ કરી લેવો પણ કોઈપણ સ્થાનમાં લેશમાત્ર પણ મમતા કરવી નહિં. મુસાફરીના અંતે કોઈપણ આશ્રયસ્થળની જરૂરત પડવાની નથી અને વિશ્રાન્તિ લીધેલાં પહેલાનાં સ્થળો કોઈપણ કામ આવવાનાં નથી.

卐

પરિમિત નિદ્રામાં માનસિક વિચારો ઉપ-

મહાવીર જયંતિ-રાસ.

[૨૬૫]

રનો કાબૂ છૂટી જવાથી શુભ ધ્યાન રહી શકતું નથી તો પછી અપરિમિત નિદ્રા- (મૃત્યુ)ના સમયમાં વિચારો ઉપર કાબૂ રાખીને શુભ ધ્યાન કેવી રીતે રહી શકે? માટે પરિમિતી કે અપરિમિતી નિદ્રા વગરની જાગૃત અવસ્થામાં શુભ વિચાર, શુભ ભાવનાઓ અને શુભ ધ્યાનદ્વારા નિર્જરા અથવા તો પુન્ય ઉપાર્જન કરી લેવું જોઈએ.

卐

સ્નેહની સીમા ઓળંગી ગયા પછી શાસ્ત્રના બંધન શિથિલ થાય છે, જેથી કરી સંસારની શેરીઓમાં કાંઈક વધારે રજળવું પડે છે, પરંતુ શું બની શકે? ઉદય આધીન આત્માને બધું કરવું પડે છે. મોહદશ જ એવી છે!

卐

જ્ઞાનાવરણીયના ક્ષયોપશમથી મેળવેલ યુદ્ધિ તથા જ્ઞાનને વૈષયિક સુખો મેળવવા વાપરનાર અજ્ઞાની અને હુયુંદિ કહી શકાય. એવા અજ્ઞાની જીવો પોતાનું અને પરતું અકલ્યાણ કરનાર હોય છે. તેમજ સ્વપરના માનવજીવનને અધમ બનાવી આત્માનો અધઃપાત કરનાર હોવાથી પોતાની જાતના શત્રુ હોય છે, પરંતુ જેઓ યુદ્ધિ તથા જ્ઞાનનો ઉપયોગ આત્મવિકાસમાં કરનારા હોય છે તેઓ સત્પુરુષ કહેવાય છે અને એવા મહાયુરુષોના સત્સંગથી અનેક આત્માઓ પોતાનું કલ્યાણ સાધી શકે છે માટે આવા પુરુષો કલ્યાણમિત્ર કહેવાય છે.

卐

તપ, જપ, ધ્યાન, શાંતિ, સમતા, વૈરાગ્ય, આત્માર્થીપણું વિગેરે લોકોને દેખાડી તેમને ખુશી કરી પોતાનો ક્ષુદ્ર સ્વાર્થ સાધવા પૂરતાં

મહાવીર જયંતિ-રાસ

(રાગ-કૌઠ વસંત લ્યો વસંત લ્યો....)

આજ ગાઓ મહાવીરસ્વામી,
અનુપમ સુરજ ઊગ્યો સુરજ ઊગ્યો.

જેના ગાને દુઃખો જાય શમી
અનુપમ સુરજ ઊગ્યો.....ટેક.

અહિંસા ધર્મ સર્વ જગને ભણાવ્યો,
વિદ્યબંધુભાવ મંત્ર સૌને સુણાવ્યો,
એવા વીતરાગ અંતરયામી-અનુપમ૦ ૧
ચૈત્રશુકલ ત્રયોદશી ઉત્સવ ઉજવો,
વીર પ્રભુ નામ ધૂન પ્રેમેથી ગજવો,
જેણે આત્માની બંસી સુણાવી-અનુપમ૦૨
જન્મ્યા પ્રભુજી ત્યારે જગ હર્ષ પામે,
પ્રાણી, માનવ, દેવ, ભાવે પ્રણામે,
કૂર પ્રાણી રીઝયાં અહિંસા પામી-અ૦ ૩
પંખી કલ્લોલે, તરુઓ સૌ મહેકે,
મંગળ ધ્વનિ સર્વ દિશ દિશમાં ફેંકે,
શાન્તિ કેરું સામ્રાજ્ય રહું જામી-અ૦ ૪
અજિત પ્રતાપી, યુદ્ધિઠ્ઠિના સ્વામી,
આપની સ્મરણુ ધૂન અનંતરમાં જમી,
મુનિ હેમેન્દ્ર ઉર વિશ્રામી-અનુપમ૦ ૫

મુનિ શ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજ.

જ હોય તો તે આત્માનું અહિત કરી સંસાર વધારી માઠી ગતિઓમાં રજળાવનારાં છે, કારણુ કે તે પુદ્ગલાનંદીપણે કરવામાં આવતાં હોવાથી આત્મવિકાસનાં બાધક હોય છે, તેમજ માયા તથા અસત્યના આશ્રિત હોવાથી આત્માનું અશ્રેય કરનારાં હોય છે; પણ તપ, જપ આદિને આત્માનંદીપણે ઉપયોગ કરવામાં

શ્રી “ સુધાકર ”

મોટું કોણ ?

આજે સંસારમાં દરેક પ્રાણી એમ સમજે છે કે હું મોટો છું. મોટા થવું બધાયને ગમે છે. નાનામાં નાનો પ્રાણી પણ પોતાની મહત્તા, ગૌરવ અને પ્રભુતાને જોટલું મહત્ત્વ આપે છે તેટલું મહત્ત્વ તે ખીજને માટે આપવા તૈયાર નથી.

“ લઘુતાસે પ્રભુતા મીલે પ્રભુતાસે પ્રભુ દૂર ”

જાણવા છતાંયે આપણામાં એવા ઘણા છે જે પોતાની મોટાઈ અને અહંતાને છોડવા તૈયાર નથી. સામાન્ય માનવીઓ જ નહિ કિન્તુ મોટા મોટા સાધુસંતો, પંડિતો અને વિદ્વાનો પણ “ મોટાઈ ”ના દુર્ગુણથી પરિ-

આવે તો આત્મવિકાસી બની કર્મોથી મુક્તિ મેળવી શકાય છે.

卐

સત્ વસ્તુને ઓળખનારા અને તેની શ્રદ્ધા રાખનારા આત્માઓ જ સાચું બોલી શકે છે અને સાચી પ્રવૃત્તિ કરી શકે છે; તેમજ તેમની સંગતમાં રહેનાર આત્માઓને સન્માર્ગે દોરીને તેમનું પરમ કલ્યાણ કરી શકે છે, આવા આત્માઓ સમ્યગ્જ્ઞાની હોવાથી વૈષયિક સુખોથી વિમુખ રહેલા હોય છે; કારણ કે તેઓ સાચા સુખના અનુભવી હોવાથી વષયિક સુખને દુઃખરૂપે જ માને છે જેથી કરીને તેમને આત્મા ક્ષુદ્ર વૈષયિક વાસનાથી રહિત હોવાથી પોતાના આશ્રિતોને અવળે માર્ગે દોરતા નથી. [ચાલુ]

卐

ત્યક્ત નથી. એ મોટાઈના પ્રતાપે તેઓ માનવતા ભૂલી જાય છે. માનવસુલભ પ્રેમ, સૌહાર્દ, સૌજન્ય અને સરલતા પણ છોડી દે છે. વિનય અને બહુમાનનો ઉપદેશ આપનાર મહાત્માઓ પણ ખીજને ઉપદેશ આપે છે પરંતુ સમય આવે એ જ વિનય અને બહુમાનને બાજુ પર મૂકી દે છે.

પોતાની મોટાઈ અને મહત્તાને સાચવવા સિદ્ધાન્ત અને શાસ્ત્રીય વાતો પણ છોડી દેવાય છે. સાધુ-સ્વભાવ મુજબની ભાષા-વાણીને તિલાંજલિ અપાય છે. ખરેખર એ મોટાઈ અને મહત્તા સાચવવાની વ્યર્થ ધૂનમાં મનુષ્ય કેટલો પામર અને કેવો પરવશ બની જાય છે કે તેની કલ્પના કરવી પણ મુશ્કેલ લાગે છે.

આ પ્રશ્ન અનાદિ કાલથી ભ્રમો જ છે કે મોટું કોણ ? આ પ્રશ્નના ઉત્તરો પણ અનાદિ કાલથી આપણી સામે જ છે; પરંતુ આટલું છતાંયે આપણે મોટાઈ, મહત્તા, અહંતા, ગર્વ અને અભિમાનની માત્રાને લેશ માત્ર ઓછી કરવા પ્રયત્ન કરતા નથી.

આજે મોટો કોણ ? આ પ્રશ્નનો જવાબ આપતાં કોઈ કહે છે ધનવાન મોટો છે. કોઈ કહે છે ઉમ્મરે મોટો તે મોટો છે. કોઈ પંડિત-વિદ્વાનને જ મોટો માને છે. “ બાલાદ-પિ સુમાષિતં ગ્રાહ્યમ્ ” જાણવા છતાંયે આપણા ઘણાએ મહાનુભાવો સમય આવે એમ કહે છે. ભાઈ અમારા આ ધોળા થયા અમે આટલી

મોટું કોણ ?

[૨૬૭]

દીવાળી જોઈ, હજી તમે છોકરા છો છોકરા,
અમારા જેટલાં વર્ષો જવા ઘો, પછી સમજશો.

ખરી રીતે મોટા કોણ હોઈ શકે તે જાણવા
છતાં એ મનુષ્ય પોતાની નબળાઈના પ્રતાપે,
અજ્ઞાનતાના પ્રતાપે, ઉમ્મર-ધન-વૈભવ-સત્તા
અને પાકિયના પ્રતાપે પોતાને મોટો માને છે.

હવે આપણે મોટો કોણ કહેવાય? તે જોઈએ

આ સંબંધી જોઈએ તેમાં એક સુંદર
દષ્ટાન્ત મલે છે, જે વાંચતાં સુસ વાંચકો
સમજી શકશે કે ખરી રીતે મોટા થવાને કે
કહેવડાવવાને લાયક કોણ હોઈ શકે ?

એક વાર બુદ્ધદેવ પોતાના પૂર્વભવોના
એક ભવમાં કાશીના રાજા પ્રહ્લદત્ત ને ત્યાં
જન્મ્યા હતા. તેમનું નામ પ્રહ્લદત્તકુમાર હતું.
બાલ્યાવસ્થામાં તેમણે ઉચિત શિક્ષા પ્રાપ્ત
કરી લીધી. પિતાના મૃત્યુ પછી ૧૬ વર્ષની
વયસ્થામાં જ તેઓ રાજના માલીક બન્યા.
તેઓ ન્યાય, ધર્મ અને નીતિથી રાજ્યનું
અને પ્રજાનું રક્ષણ કરતા. પ્રજાને સુખી કરવા
અનનું કરતા. પ્રજાના ઝઘડા પછી ન્યાય અને
નીતિથી જ ચૂકવતા હતા “યથા રાજા તંથા
પ્રજા” ના ન્યાયે પ્રજામાંથી ઝઘડા, કલહ, ધંધ્યાં
મટયાં અને પ્રજા સદ્ગુણી બની. રાજા પાસે
કોઈ ફરિયાદ જ નહોતી જતી. રાજાને થયું
હવે આ ન્યાયાધીશો, કૈજ, પોલિસ કોઈ
કામની નથી. જ્યાં પ્રજા સદાચારી, ન્યાય-
પ્રિય, હિતાહિત સમજનારી હોય ત્યાં ખીલ
રક્ષકોની જરૂર જ નથી રહેતી. રાજાએ કોટો
બંધ કરી પોતાની પ્રજા ઉપર વિશ્વાસ રાખી
પ્રજાને સદ્ગુણી બનાવવામાં પૂરેપૂરો પ્રયત્ન
આદર્યો. છેવટે પોતાના આત્માના અવગુણો
શોધી શોધી તે દૂર કરવા પ્રયત્ન આદર્યો.

એક વાર એ રાજા રથ પર બેસી બહાર
ઉદ્યાનમાં જતો હતો ત્યાં રસ્તો સાંકડો હતો
અને એક જ રથ સહીસલામત જઈ શકે તેમ
હતો. ત્યાં સામેથી મલ્લિક રાજા રથ પર
બેસીને આવતો હતો બન્ને રથો એ સાંકડા
રસ્તામાં એકઠા થયા એટલે માલિક રાજાના રથના
સારથીએ પ્રહ્લદત્તકુમારના સારથીને કહ્યું તારો
પાછો વાળ. ત્યારે પ્રહ્લદત્તકુમારના રથના
સારથીએ કહ્યું-મારા રથમાં કાશીનરેશ
પ્રહ્લદત્તકુમાર બેઠા છે, મારો રથ પાછો નહિ
હોઈ. તમારો પાછો લ્યો. મલ્લિકરાજાના સાર-
થીએ કહ્યું-મારા રથમાં મલ્લિકરાજા બેઠા છે,
મારો રથ પાછો નહિ હોઈ.

મલ્લિકરાજાના સારથીએ વિચાર્યું હવે તો
આ બન્ને રાજાઓમાં જે ઉમ્મરથી નાનો
હોય તેનો રથ પાછો હઠવો જોઈએ એટલે
તેણે કાશીશ્વરની ઉમ્મર પૂછી. જવાબમાં
કાશીશ્વરની ઉમ્મર મલ્લિકરાજાને જેટલી જ
હતી. પછી રાજાવૈભવ, સત્તા, કુલ, ગોત્ર,
રાજ્યની આવક સંબંધી પ્રશ્નો થયા; પરંતુ
બન્ને રાજાઓનાં રાજાવૈભવ, સત્તા, કુલ,
ગોત્ર, રાજ્યની આવક સરખાં જ હતાં. આખરે
મલ્લિકરાજાના સારથીને કાશીનાથના સારથીએ
પૂછ્યું-ભાઈ, હવે એ વાત જવા દે. તમારા
રાજાજેશ્વરમાં કયા કયા ગુણો છે તે કહે.
ત્યારે મલ્લિકરાજાનો સારથી બોલ્યો-

દલહં દલહસ્સરિવ પતિ, મલ્લિકો મુદુના
મુદું, સાધુમ્પિ સાધુના જેતિ, અસાધુમ્પિ અસા-
ધુના, ઇતા દિસો અયં રાજા મગ્ગા ઉચ્યાહિ
સારથી ॥

“ મલ્લિકરાજા કઠોરની સાથે કઠોરતાનો

[૨૬૮]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

વ્યવહાર કરે છે, કેમલ-મૃદુ સ્વભાવના મનુષ્ય સાથે કેમલતા-મૃદુતાનો વ્યવહાર રાખે છે, સાધુ સ્વભાવના સજ્જન મનુષ્યને સજ્જન-તાથી-સાધુ સ્વભાવવૃત્તિથી જીતે છે અને દુર્જનને દુર્જનતાથી જીતે છે અર્થાત્ સામેનો મનુષ્ય જેવો હોય તેવો બની અમારો રાજ તેને જીતે છે; માટે હે કાશીનાથના સારથી તું માર્ગ છોડી રસ્તો આપી દે.

ત્યારે કાશીનાથનો સારથી બોલ્યો: ભાઈ, યદિ આજ ગુણો હોય તો દુર્ગુણ કેને કહેવાય તે કહે?

મહિકેશ્વરના સારથીએ કહ્યું-ભાઈ યદિ અમારા રાજમાં તમને મેં જણાવેલા ગુણો અવગુણ ભાસે છે તો તમારા રાજમાં કયા કયા ગુણો છે તે કહો.

કાશીનાથનો સારથી કહે છે કે-સાંભળો-

અક્રોધેન જિણે ક્રોધં, અસાધું સાધુના જિણે । જિણે કદરિયં દાનેન, સચ્ચેન અલિક વાદિનં । एता दिसो अयं राजा । मग्गा उच्यहि सारथी ॥

ભાવાર્થ—અમારો રાજ કોધી આદ-મીને અક્રોધ-ક્ષમાથી જીતે છે. અસાધુ સ્વ-ભાવના-દુર્જન આદમીને સાધુ સ્વભાવથી-સજ્જનતાથી જીતે છે. કંબૂસને દાનથી જીતે છે. અસત્યવાદીને સત્યથી જીતે છે અર્થાત્ હે

ભાઈ, અમારો રાજ જેવાની સાથે તેવો ન થતાં; શઠં પ્રતિ શાઠ્યં ન કરતાં, શઠં પ્રતિ સત્યં બની વિરોધીઓને જીતે છે માટે હે ભાઈ, હવે તું રસ્તો આપી દે.

બસ આ પ્રત્યુત્તર સાંભળી ગુણ શોધવા નીકળેલ મહિકરાજે પોતાના રથના ઘોડા છોડાવી પાછા વાળ્યા અને કાશીનાથને માર્ગ કરી આપ્યો ને કહ્યું ખરા મોટા તમે જ છો.^૧

આ નાનકડું દષ્ટાન્ત આપણને સમજાવે છે કે મોટો કોણ થઈ શકે છે. મોટાઈને લાયક કોણ હોય છે. જૈન શાસ્ત્રોમાં પણ કહ્યું છે કે ઉમ્મરથી, ધનથી, વૈભવથી, સત્તાથી જાતિથી કોઈ મોટું નથી. પોતાના કર્મથી-ક્રિયાથી મનુષ્ય નાનો અથવા મોટો બને છે આટલા માટે જ પ્રભુશ્રી મહાવીરે ફરમાવ્યું કે “ નવિ મુંડિયેણ સમણો, સમયાણ સમણો હોઈ ” ઇત્યાદિ ગાથાઓ આપણને એ જ શીખવે છે કે ગુણથી મનુષ્ય મોટાઈ મેળવે છે. સંસારમાં બધાયથી મોટો એ છે જે રાગ અને દ્વેષને જીતે છે; બાકી સંસારી મનુષ્યોએ પણ દુર્ગુણ સાથે દુર્ગુણી નહિં કિન્તુ સદ્ગુણી બનીને જ મોટાઈ જાળવવાની જરૂર છે. સદા-ચારી, સરલહૃદયી સજ્જન-હિતોપદેશ સાંભળનાર સદાયે વિના કહ્યે મોટા જ છે. દરેક ભવ્ય પ્રાણી આવી ખરી મોટાઈ મેળવી આત્મકલ્યાણ કરે એ જ શુભેચ્છા.

૧. વિશ્વવાણી ઉપરથી સૂચિત.

લેખક : મુનિરાજ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજ.

અજિત-સૂક્તમાળા.

(૧) રત્નોની કિંમત કરતાં અજિત સૂક્તમાળાનાં રત્નોની કિંમત વધારે ગણુજો.

(૨) સાચું તે મારું, મારું તે સાચું નહિ એ સિદ્ધાન્તનું યથાર્થ રહસ્ય સમજીને જીવનમાં મૂકશો.

(૩) સુવર્ણના અલંકારો કરતાં અજિત વચનોનાં અલંકારો વધારે પસંદ કરજો.

(૪) વાંચીને જીવનમાં મૂકવાની ટેવ પાડશો તો દુનિયામાં જરૂર મહાન માણસ તરીકે યંકાશો.

(૫) જીવનની એક ક્ષણ કરોડો સોના-મહોરથી પણ ખરીદી શકાતી નથી. તેને વ્યર્થ શુભાવવા જેવી ખીજી કંઈ નુકશાની છે ?

(૬) સદ્ઉદ્યોગ સદ્ભાગ્યને સહોદર છે. આજની કિંમત આવતી કાલથી ડબલ છે. આજે અને તે કાલ ઉપર રાખો નહિ.

(૭) વખત કુદરતનો ખબનો છે. ઘડી અને કલાકો તેની ટીબેરીઓ છે. પજો કે ક્ષણો તેના કિંમતી હીરા છે.

(૮) જ્ઞાન અને વિવેક ખરી આંખો છે. તે ખાડામાં પડે તેમાં નવાઈ શું ?

(૯) ડૉક્ટર, બેરિસ્ટર કે પ્રોફેસરની ડિગ્રી મેળવવામાં જ કેળવણીનો હેતુ પૂરો થતો નથી, પણ બહાર સેવા બજાવવામાં અને આત્મ-શ્રેય સાધવામાં તેનો ખરો હેતુ પાર પડે છે. ખરી રીતે જેનાથી મન મારતાં શિખાય તે જ ખરી કેળવણી.

(૧૦) જે માણસ પોતાની ઈચ્છાને કાબૂમાં રાખી શકે નહી તે જીવનની મુશ્કેલીઓ દૂર કરી વિજય મેળવી શકે નહી.

(૧૧) સમાજસેવા અને દેશસેવા એ ઉત્તમ છે પણ આત્મસેવા એ સર્વથી ઉત્તમ છે; કેમ કે જગતના સર્વ પ્રાણીઓને આત્મવત્ ગણુ, પરધન પથ્થર સમ ગણુ અને પરસ્ત્રી માતા તુલ્ય માને તેનાથી જ આત્મસેવા થઈ શકે છે.

(૧૨) પ્રશંસાની ઈચ્છા રાખો નહી પણ પ્રશંસા થાય તેવાં કાર્યો કરો. કીર્તિ સત્કાર્યની સાથે જ રહે છે.

(૧૩) જો તમારે મોટા થવું હોય તો પ્રથમ નાના બનો. ઊંડો પાયો નાખ્યા વિના મોટું મકાન ચણી શકાતું નથી.

(૧૪) મોટાઈતું માપ ઉમ્મરથી કે શ્રીમંતાઈથી નહી પણ અક્કલથી કે ઉદારતાથી થાય છે, માટે ડાહ્યા અને ઉદાર બનો.

(૧૫) તલવારની કિંમત ચ્યાનથી નહી પણ ધારથી થાય છે, તેમ માણસની કિંમત ધનથી નહી પણ સદાચારથી થાય છે.

(૧૬) વૈર લેવું એ હલકાઈતું કામ છે. ત્યારે ક્ષમા કરવી તે મોટાઈતું કામ છે. વૃક્ષો પથ્થર મારનારને પણ ફળો આપે છે.

(૧૭) વાદળાંઓ વરસે ત્યારે અને વૃક્ષો ફળો આપે ત્યારે નીચે નમે છે તેમ સમૃદ્ધિ પામ્યા પછી વધારે નમ્ર બને તેજ સજ્જન ગણાય.

[૨૭૦]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

શ્રી મહાવીર જન્મોત્સવ.

(રામ ભૈરવીઃ જાઓ જાઓ અય મેરે સાધુ)

ત્રેમે પૂજે પ્રભુ મહાવીરસ્વામી,
હૈયામાં ધરી ભાવ. રેક
ચૈત્ર ત્રયોદશી શુક્લ પક્ષમાં,
જન્મ્યા પ્રભુ મહાવીર;
વિશ્વોદાને પરિમલ પ્રતરે,
વાયે મધુર સમીર—ત્રેમે. ૧
નારકીમાં ક્ષણ શાંતિ પ્રસરી,
સાગરમાં ઉલ્લાસ;
દાનવ કિન્નર દેવ માનવે,
પ્રગટ્યો ત્રેમ પ્રકાશ—ત્રેમે. ૨
રાયરંક નિજ ભેદો ભૂદયા,
ટળ્યો પાપનો ભાર;
અખંડજ્યોતિ આત્મસ્વરૂપની,
ઝગતી અપરંપાર—ત્રેમે. ૩
ભનિરૂપ મયૂરો વાણી-કેકા-
શ્રવણ કરતા નૃત્ય;
અમૃત સમ ઉપદેશ ગ્રહીને,
થાતા સૌ કૃતકૃત્ય—ત્રેમે. ૪
અજિત છે પ્રભુ ત્રિભુવનહીપક,
બુદ્ધિસાગર નાથ !
મુનિ હેમેન્દ્ર શરણમાં રાખો,
હેતે ઝાલી હાથ—ત્રેમે. ૫
રચયિતા મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી.

(૧૮) વરસાદ માગ્યા વગર વરસે છે. તેમ સજ્જનો માગ્યા વગર પોતાની સમૃદ્ધિ પરોપકારનાં કામોમાં ખર્ચે છે.

(૧૯) પદવીએ ચઢયા પછી ગરીબોના ઉપર દયા ન રાખે તે જ શેતાન. શેતાનના ઉપર કાંઈ શીંગડા ઊગતા નથી.

(૨૦) સખાવત સ્વર્ગની કુચી છે, અને દયા ખાનદાનીનો ખબનો છે. પથ્થર જેવા હૃદયની સાથે ખાનદાની રહેતી નથી.

(૨૧) નદીનું પાણી અસલ સમુદ્રમાં મળે છે તેમ દાન આપનારની દોલત પાછી વ્યાજ શીખે દાતારને જ મળે છે.

(૨૨) ભુંડાઇને બહલે પણ ભલાઈ કરે અને અપકારીનો પણ ઉપકાર કરે તે ખરે સત્પુરુષ સમજવો.

(૨૩) ચડતીમાં ગર્વ ન કરે, પડતીમાં ખેદ ન કરે અને શરણાગતનો ઠદી પણ ત્યાગ ન કરે તેજ મોટો માણસ.

(૨૪) સાંભળે કે ગ્રહણ કરે તેને જ શિખામણ આપની સારી મૂર્ખને શિખામણ દેવી તે સર્પને દૂધ પાવા બરાબર છે.

(૨૫) બીબને ઠપકો આપો તે જ અવગુણ પોતાનામાં હોય તો પ્રથમ પોતાનો અવગુણ દૂર કરવો, પછી બીબને કહેવું.

(૨૬) ચોર, વ્યભિચારી, ધર્મદ્રોહી, રાજદ્રોહી માણસથી હંમેશ દૂર રહેવું. તેમની સોબત પાચમાલીમાં ઉતારનારી છે.

(૨૭) અનેક યુદ્ધોમાં જીત મેળવનાર યોદ્ધા કરતાં મનોરાજ્ય ઉપર જીત મેળવનાર મોટો યોદ્ધો ગણાય.

(૨૮) શ્રીમંતો અને લાગીઓને સંતોષમાં જે સુખ મળી શકે તે સુખ બીજી કોઈ પણ ચીજમાં મળતું નથી.

(૨૯) ધનમાં, મોજશોખમાં અને ખાવાપીવામાં સંતોષ રાખવો પણ જ્ઞાનમાં, દાનમાં અને ધર્મમાં સંતોષ ન રાખવો.

દેવ-ડોક્ટરને.

[૨૭૧]

(૩૦) જેનાથી હુઃખ મટે તેની જ પાસે હૃદય ખોલવું. જેની તેની પાસે હૃદય ખોલવાથી માણસની હલકાઈ થાય છે.

(૩૧) અફીણ કરતાં કરજ વધારે ઝેરી છે. અફીણ ખાનારને જ મારે છે ત્યારે કરજ દીકરાના દીકરાને પણ મારે છે.

(૩૨) ઉત્તમ પુસ્તકો સત્સંગ જેટલું કામ કરે છે, ત્યારે ખરાબ પુસ્તકો સત્સંગની સારી અસરને ભૂંસી નાખે છે.

(૩૩) ધર્મનું મૂળ વિનય છે. કપટથી નહીં પણ ખરા દિલથી વડીલો, સજ્જનો અને ગુરુઓનો વિનય સાચવવો.

(૩૪) ઉપકારીનો ઉપકાર ભૂલી જનારામાં માણસાઈનો ગુણ રહી શકતો નથી. પશુઓ પણ ઉપકારનો બદલો વાળે છે.

(૩૫) જો તમારે પવિત્ર જીવન ગુજારવું હોય તો અંતઃકરણ પવિત્ર કરવા પૂરતો પ્રયત્ન કરો, બહારના સાધનો નકામાં છે.

(૩૬) પરમાત્મા પવિત્ર છે. તે પવિત્ર પ્રભુને મેળવવા તમારે પણ ખુલ્લાં હૃદયના નિષ્કપટી અને પવિત્ર થવું જોઈએ.

(૩૭) સત્યવ્રત સર્વથી ઉત્તમ વ્રત છે. એક વખત પણ જૂઠું ખોલવાથી પ્રમાણિકપણામાં ખામી આવે છે.

(૩૮) મનુષ્યો તમારા વિચારના નહીં થાય પરંતુ તમે વિશાળ વિચારવાળા થઈ દરેક મનુષ્ય સાથે પ્રેમથી નિભાવી લો.

(૩૯) આઠ માસ એવું કાર્ય કરવું કે ચોમાસામાં કરવું ન પડે.

(૪૦) તમારા ઘરમાં ભિન્ન ભિન્ન મત હોય તો તેને માટે તકરાર નહિ કરતાં એકસંપથી કાર્ય કરશો તો સુખી થશો.

દેવ-ડોક્ટરને.

તપ્તીયત તપાસી તુરત જ,
દે જે દવાઈ દેવા!

દરદો અસાધ્ય દાખી,
લે જે ભલાઈ દેવા!

કાયા-કપાય કોરે,
વિકથા પ્રમાદ જોરે!

ઉન્માદ મોહ તોરે,
શક્તિ હણાઈ દેવા!

સમતા વિના અનિદ્રા,
મસ્તક ભમાવે મમતા;

ખાધું-ઝરે અનીતિ-
કેરી કમાઈ દેવા!

હાંચુદ્ધિ હાંક આવે,
ખુજલી કુકર્મ લાવે;

મૂર્છા અધર્મે પામી,
સૂઝે ન વાત દાહી.

સંસારમાંહી સરજન,
તુંથી ન કોઈ ઉત્તમ;

શાંતિ પમાડ હરદમ,
અમીજ્ઞાન પાઈ દેવા!

લાલિતાંગ.

(૪૧) 'સંપ ત્યાં જંપ' એ સૂત્રનું યથાર્થ સ્વરૂપ ખ્યાલમાં રાખીને તમારું વર્તન ચલાવો.

(૪૨) મતની અંદર ભિન્નતા ભલે હોય પણ જ્યારે ખરું તમારા સમજવામાં આવે ત્યારે તેને ધીજ્જની નજરમાં હલકા પડ્યાની દરકાર કર્યા વિના ગ્રહણ કરો.

સમ્યગ્જ્ઞાનની કુંચી—

પરમાત્માનું અધિરાજ્ય.

[ગતાર્ક પૃષ્ઠ ૨૫૬ થી શરૂ.]

આ ક્ષણભંગુર સંસારમાં આકર્ષક જણાતી વસ્તુઓના વ્યામોહથી જ મનુષ્યને દુઃખ રહે છે. એ વસ્તુઓથી પર થતાં, મનુષ્યને પોતાના વસ્તુ-સ્વરૂપનું ભાન થાય છે. પોતાનું ગૌરવ અને મહત્તા યથાર્થ રીતે સમજી શકાય છે. સમસ્ત વિશ્વ પોતાનાં જ્ઞાનની જ્યોતિષ્ણ જણાય છે.* આત્માનો મહિમા એટલો મોટો છે કે એ મહિમાનું મૂલ્ય કોઈ રીતે ઓછું ન જ અંકાય. અસત્ય અને ક્ષણભંગુર વસ્તુઓના મોહને વશ થવામાં આત્માનો વિનિપાત

* સિદ્ધ આત્માનાં કેવળજ્ઞાન(સર્વજ્ઞતા)માં સર્વ વસ્તુઓનું પરિવર્તન થાય છે. વિશ્વ એ વિશુદ્ધ આત્માનાં જ્ઞાનની જ્યોતિષ્ણ છે એમ આથી ફલિત થાય છે.

છે. ભૌતિક લાલસાઓના વ્યામોહમાં, અસત્યનું જ સેવન થાય છે. આથી અસત્ય અને ક્ષણભંગુર ભૌતિક વસ્તુઓના મોહને તિલાંજલ્લી આપી, સત્યરૂપ આત્માનું જ જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું અને આત્માનો જ સાક્ષાત્કાર કરવો એ દરેક મનુષ્યનું પરમ કર્તવ્ય છે. અસત્ય માર્ગનો આશ્રય અને અસત્યનું સેવન એ અક્ષમ્ય પાપો છે. અસત્યના આશ્રય અને સેવનથી થયેલાં પાપનાં દુષ્પરિણામો મનુષ્યને અસહ્ય થઈ પડે છે. અસત્યના આશ્રય અને અસત્યનાં સેવનમાં, આત્માનાં જ સત્યનો અસ્વીકાર થાય છે. આથી અસત્ય-સેવનનું મહા પાપ અક્ષમ્ય થઈ પડે છે.

(૪૩) જો તમારો હઠાગ્રહ પકડી રાખશે તો તમે હાંસીને પાત્ર થશો; નહિતર પાછળથી તમારી પ્રશંસા થશે.

(૪૪) તમે લોળા હૃદયના થાને, પણ તમારી લોળાઈનો લોકો જોઈને લાલ ન લઈ લે તેને માટે સાવચેત રહેજો.

(૪૫) દરેક તરફ નમ્ર થાને પણ સ્વમાન ગુમાવવાનો પ્રસંગ આવે નહિ તે માટે સાવચેત રહેજો.

(૪૬) દરેક તરફ સભ્ય થાઓ. ગમે તેવું કામ હોય તો કંટાળીને તોછડાઈથી બોલતા નહિ.

(૪૭) “ અહિંસા પરમે ધર્મ: ” એ સૂત્રનો અર્થ બરાબર સમજીને કોઈ જીવને મારી નાંખવો તે ક્રૂર હિંસા છે એટલું જ નહિ પણ કોઈની લાગણી દુઃખાવવી તે પણ

એક જાતની હિંસા છે, માટે તમારા બંધુઓની તથા મૂંગા પ્રાણી વિગેરે કોઈની લાગણી દુઃખાચ તેમ કરશો નહિ.

(૪૮) જ્ઞાનરૂપી શક્તિનો સદુપયોગ કરવાનો પ્રયત્ન કરજો. તમારી બુદ્ધિ તમારા બંધુઓને છેતરવામાં ને તેમને દુઃખ દેવામાં વાપરશો નહિ.

(૪૯) સ્વદારાસંતોષી થાઓ, પરસ્ત્રી સાથે હાંસી મસ્કરી કરશો નહિ તથા તેમના અવયવો તાકી તાકીને જોશો નહિ. લગ્ન ક્રૂર વિષયસુખને માટે નથી પણ તેના ઘણા આશયો છે. દિવ્યપ્રેમ એ બધાનું મૂળ છે.

(૫૦) તમારી વાસનાઓ-ઈચ્છાઓના તમે ગુલામ થશો નહિ, પણ તેમને તમારા ગુલામ બનાવજો; તમારા હુકમમાં રાખજો.

[અપૂર્ણ]

પરમાત્માનું અધિરાજ્ય.

[૨૭૩]

પાપને માટે સહૃદય પશ્ચાત્તાપ થાય તો શરીર અને ભસ્તિષ્કના અણુઓનું ઉત્પાદન શક્તિથી પુનઃ સૃજન થાય છે. મનોભાવનું પણ પુનર્વિધાન થવા માંડે છે. ઉત્પાદન-શક્તિનાં આ કાર્યમાં શ્રદ્ધા હોય તો જ દુષ્ટ વૃત્તિઓનો નાશ પરિણમે છે. જે શ્રદ્ધા જ ન હોય તો સૃજન-શક્તિ નિરર્થક થઈ પડે છે, તાત્પર્ય એ કે, આત્મા સંપૂર્ણતાનો સર્વોચ્ચ આદર્શ સિદ્ધ કરી શકે છે; આત્માનું ઘોરમાં ઘોર અધઃપતન થઈ, આત્મા અનાથમાં અનાથ સ્થિતિમાં પણ મુકાય છે. આત્મા ઉપર શ્રદ્ધાનો પ્રભાવ અવિરતપણે પડ્યા કરે છે. આથી જેવી શ્રદ્ધા હોય તેવી આત્માની સ્થિતિ થાય છે. આત્મા ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ દિવ્યપદ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. આત્માને સર્વજ્ઞતા પ્રાપ્ત થાય છે. આત્મા દરેક અંધનોથી મુક્તિ પણ મેળવે છે. શ્રદ્ધા ન હોય તો આત્મા ઘોર અજ્ઞાનમાં ટળવળે છે. આત્મા સત્યપ્રજ્ઞા, શક્તિ અને કાર્યસાધકતાથી વંચિત થાય છે. ઇચ્છા-શક્તિ અર્થાત્ શ્રદ્ધાથી આત્માને દરેક ઇષ્ટ પરિણામો સંભવી શકે છે. શ્રદ્ધાનું મહત્ત્વ આ પ્રમાણે સવિશેષ છે. શ્રદ્ધાનાં મહત્ત્વની ઉપેક્ષા કર્યોથી કે શ્રદ્ધાને હાર્યાસ્પદ ગણ્યાથી આત્માનું કંઈ પણ શ્રેય થતું નથી.

શ્રદ્ધાને અભાવે, મનુષ્યની અવનતિ જ દિન પર દિન થયા કરે છે. સુશ્રદ્ધાની પરિણતિ ન થવી એ ઘોર અક્ષમ્ય પાપ છે, જે જીવોને સત્શ્રદ્ધાનું પરિણમન નથી થતું તેઓ સંસારસાગરમાં પરિભ્રમણ કર્યા કરે છે તેમને મુક્તિ કદાપિ મળતી નથી. સંસારમાં અનંત જીવો એવા છે જેમને સુશ્રદ્ધાને અભાવે કોઈ પણ કાળે મુક્તિ નહિ મળે. આ જીવોને અભવ્ય કહેવાય છે. અભવ્ય સિવાયના જીવોને ભવ્ય જીવો કહે છે.

ઉપવીત સંસ્કાર, જળસંસ્કાર (એપ્ટીઝમ) આદિ ધાર્મિક સંસ્કારોથી મનુષ્યનો તે જ જન્મમાં ખરા જન્મરૂપ પુનર્જન્મ થાય છે એમ સામાન્ય રીતે મનાય છે. માતાનાં ઉદરમાંથી આળકનો જન્મ થાય એ ધર્મદૃષ્ટિએ જન્મ નથી ગણાતો. એ જન્મ

સ્થૂલ દૃષ્ટિએ જ જન્મ લેખાય છે. ઉપવીત આદિ સંસ્કારથી કે પશ્ચાત્તાપથી જ મનુષ્યનો ખરો જન્મ થાય છે. મનુષ્ય ખરા આત્મારૂપ અને છે, એમ સુઝ પુરુષો માને છે. સુઝ પુરુષોની આ માન્યતા યથાર્થ જ છે. મનુષ્ય વિશુદ્ધ અને, તેને આત્માનું સત્ય સ્વરૂપ સમજાય તો જ તે પરમાત્માનું અધિરાજ્ય પ્રાપ્ત કરી શકે છે. તે પાપના ઘોર અંધકારમાંથી આધ્યાત્મિક પ્રકાશમાં આવે છે. આધ્યાત્મિક પ્રકાશથી જ તેને મુક્તિ મળે છે.

પુનર્જન્મનો સિદ્ધાન્ત ખાસ કરીને હિન્દુઓ અને જૈનોને પરિચિત છે. બ્રાહ્મણ, ક્ષત્રિય અને વૈશ્ય એ હિન્દુઓના ઉચ્ચ ગણાતા ત્રણ વર્ણોમાં ઉપવીત ધારણ કરવાનો રિવાજ છે. ઉપવીત સંસ્કારથી મનુષ્યનો પુનર્જન્મ થાય છે એમ આ ત્રણે વર્ણો માને છે. આથી આ ત્રણે વર્ણોને ‘દિજ’ (એ વાર જન્મ પામેલ) કહેવામાં આવે છે. ઉપવીત એ ખીજ જન્મનું સૂચક ચિહ્ન છે. જન્મથી સર્વ મનુષ્યો ક્ષુદ્રો જેવા છે એમ હિન્દુઓ માને છે, ઉપવીત ધારણ કર્યાથી પુનર્જન્મ થાય છે, મનુષ્ય વિશુદ્ધ અને છે એવું હિન્દુઓનું દૃઢ મંતવ્ય છે. એક પૂર્વકાલીન મહર્ષિએ હિન્દુઓની આ માન્યતાનું સમર્થન કરતાં કહ્યું છે કે:-

“ઉપવીત ધારણ કરે અને ધાર્મિક અભ્યાસથી પુનર્જન્મ પ્રાપ્ત કરે ત્યાં સુધી સુઝ પુરુષો બ્રાહ્મણોને પણ શરૂ સમા લેખે છે. પુનર્જન્મ યાદ શરૂત્વ ટળી જાય છે.”

પોતાના આત્માનાં દિવ્ય સ્વરૂપનાં જ્ઞાનથી જ પાપ ભસ્મીભૂત થાય છે. આત્મા વિશુદ્ધ અને છે. આત્મા આધ્યાત્મિક જીવન નિર્વહવા માટે તત્પર થાય છે. જે મનુષ્ય જ્ઞાનરૂપી અગ્નિથી વિશુદ્ધ નથી થયો તેને પરમાત્માનું અધિરાજ્ય અપ્રાપ્ય અને છે. પહેલો જન્મ સંસારી જન્મ છે. ખીજો જન્મ ઇશ્વરત્વનો જન્મ છે. પ્રજ્ઞા(જ્ઞાન)નો આ સર્વ પ્રભાવ છે. આથી જ્ઞાનનું માહાત્મ્ય વર્ણવતાં ગીતામાં સત્ય જ કહ્યું છે કે:-

[૨૭૪]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

“આ સંસારમાં જ્ઞાન એવું બીજું કંઈ શુદ્ધિ-દાયી નથી એ સત્ય જ છે. જ્યવંત અગ્નિ જેમ ધન્ધનને ભસ્મીભૂત કરે છે તેમ જ્ઞાનરૂપ અગ્નિ પાપને બાળીને ભસ્મસાત કરે છે.”

અજ્ઞાનરૂપી વિનાશક બીજા જ્ઞાનરૂપી અગ્નિથી ભસ્મીભૂત થાય છે ત્યારે જ શ્રદ્ધાની પરિણતિ થાય છે. અજ્ઞાનનો ઉચ્છેદ થતાં ‘મૃતદશા’ અંધ પડે છે. ખરું જીવન પ્રાપ્ત થઈ આધ્યાત્મિકતાના માર્ગનું અનાવરણ થાય છે. આ પ્રમાણે જીવનમાં પ્રવેશ અર્થાત્ આત્મા અને સુશ્રદ્ધાની સંલગ્નતા એ પુનર્જન્મના સિદ્ધાન્તના એક પ્રકારના પ્રત્યય રૂપ છે પણ પુનર્જન્મના સિદ્ધાન્ત ઉપરથી ઇશ્વર જગતનો કર્તા છે એમ કંઈ નિષ્પન્ન નથી થતું.

સદ્ગુરુઓ પ્રાચીન કાળથી પિતારૂપ મનાતા આવ્યા છે. આત્માને ધર્મની દીક્ષા આપી તેઓ ખરા જન્મનાં કારણરૂપ બને છે અને એ રીતે તેઓ પિતા સમા છે એ આ માન્યતાનું સ્વરૂપ છે. સંસારી પિતા કરતાં ધર્મ-દીક્ષાથી પુનર્જન્મ આપનાર ગુરુ વિશેષ પૂજ્ય છે એ સર્વથા નિઃશંક છે. તીર્થકરો આત્માનાં દિવ્ય પદના મહાન્માં મહાન્ આવિષ્કારકો છે. તેમની ધર્મ-દીક્ષા અપ્રતીમ છે. આથી તેઓ જગતના મહાન્માં મહાન્ ગુરુઓરૂપ છે.

તીર્થકરોએ આત્માનું જે દિવ્ય સ્વરૂપ સમજાવ્યું છે તે અનેક કારણે કાળે કરીને ભુંસાઈ ગયાથી, જનતાને આત્માનું આધ્યાત્મિક સ્વરૂપ વિસારે પડ્યું છે. આત્મા જ પરમાત્મા છે એ ભાવનું વિસ્મરણ થયું છે. જગતકર્તૃત્વના અસત્ય મંતવ્યોથી હજારો આત્માઓ વિભાગગામી બન્યા છે. કોઈ ઇશ્વરને જગતકર્તા તરીકે માનવાની ભ્રમણામાં અનેક મનુષ્યો આત્માનાં સર્વોચ્ચ શ્રેયથી પરાડમુખ થયા છે.

સત્ય જ્ઞાન અભ્યાસ અને ધ્યાનથી પ્રાપ્ત થાય છે. જ્ઞાનની ઇચ્છાવાળા મનુષ્યો ધ્યાન અને અભ્યાસમાં જ મગ્ન રહે છે. તેમને જ્ઞાન સિવાય બીજા કશાની અપેક્ષા નથી રહેતી. આત્માના યથાયોગ્ય પરિપૂર્ણ વિકાસ માટે તેઓ સર્વથા સ્વાગ્રથી બને છે.

પોતાની શક્તિ ઉપર જ નિર્ભર રહીને તેઓને બીજાઓની સહાય લેવા માટે લેશ પણ ઇચ્છા નથી થતી.

પ્રભુની ગ્રાંથા કે પ્રાર્થનાથી પરમાત્માનું અધિરાજ્ય કે મુક્તિ મળી શકે એવી માન્યતા સાવ અર્થરહિત છે. પરમાત્માનું અધિરાજ્ય કે મુક્તિ કોઈ કહેવાતા પ્રભુની કૃપાથી પણ પ્રાપ્ય નથી. પરમાત્માનું અધિરાજ્ય અને મુક્તિ સતત આધ્યાત્મિક કાર્ય અને વિકાસથી પાપોનો ક્ષય થતાં જ પ્રાપ્ત થાય છે.

મનુષ્ય ત્યારે છેક અનાથ દશામાં આવી જાય છે ત્યારે પ્રાર્થના, દુઃખ-રુદન આદિ કરવા મંડી જાય છે એમ ઘણા મનુષ્યો માને છે. જડવાદીઓનું આ ખાસ મંતવ્ય છે. પ્રાર્થના આદિથી ચિત્તને કેટલીક રીતે આશ્વાસન મળે છે. આમ છતાં પ્રાર્થના એ એક પ્રકારનો સમયનો દુરપયોગ છે એમ પ્રાર્થનાના વિરોધીઓ ઘણીવાર કહે છે. લાખો મનુષ્યો પ્રતિ-દિન અનેક પ્રકારની વિવેકશૂન્ય, અસંગત અને શ્રદ્ધા કે ભક્તિરહિત પ્રાર્થનાઓ કરે તેનો કુદરતથી સ્વીકાર થાય અને એ પ્રાર્થનાનું કોઈ પણ પ્રકારનું ફળ મળે એમ માની શકાતું નથી. કરોડો માણસો નિશ્ચિન પ્રાર્થના કરે અને એ પ્રાર્થનાઓ કોઈ ઇશ્વર પ્રાર્થનાખાતાંના નિયામક તરીકે સાંભળે એવું કોઈ કાળે સાંભાવ્યું નથી. આત્માના ખરા આનંદને પ્રાર્થના આદિ કૃત્રિમ સાધનો સાથે કશીયે લેવાદેવા ન હોઈ શકે. વિશ્વનો કોઈ નિયંતા સત્યતઃ હોય જ અને તે સર્વજ્ઞ અને અત્યંત હુદ્દિશાળી હોય તો એના ઉપર પ્રાર્થનાથી શો પ્રભાવ પડી શકે એ સમજવું મુશ્કેલ થઈ પડે છે. વિશ્વનો કહેવાતો નિયંતા સર્વજ્ઞ જ હોય તો, તેને દરેક જીવનાં દુઃખની ખબર જ હોય. તેને પોતાનાં દુઃખ આદિ વારંવાર જણાવવાની કોઈ મનુષ્યને જરૂર જ ન હોય. વારંવાર પ્રાર્થના કર્યા છતાં મનુષ્યનાં દુઃખ આદિ કશુંયે નિવારણ નથી થતું એ ઉપરથી પ્રાર્થના સાંભળનારો અને પ્રાર્થના ઉપરથી કંઈ ઇચ્છિત ફળ દેનારો કોઈ પ્રભુ કયાંય એકો નથી એમ નિષ્પન્ન થાય છે.

પરમાત્માનું અધિરાજ્ય.

[૨૭૫]

જે વિશ્વનો કોઈ સર્વજ્ઞ નિયંતા હોય તો તે સર્વ ભાવી ઘટનાઓથી પણ વાકેફ જ હોય. વિશ્વના કહેવાતા પ્રભુને ભવિષ્યનું પણ જ્ઞાન હોય તો સૃષ્ટિનાં નિયમન આદિના સંબંધમાં તેનો હિંદેશ નિશ્ચયાત્મક હોય. વિશ્વ-વ્યવસ્થા સંબંધી તેની યોજનાનું સ્વરૂપ પણ નિશ્ચય યુક્ત જ હોય. એ નિશ્ચય કે એ યોજનાથી કોઈ એને પરાડુસુખ ન કરી શકે. વળી પ્રભુ જે ખરેખરો કૃપાળુ અને સર્વ પ્રાણી-ઓના પિતા તુલ્ય જ હોય તો, પ્રાર્થનાઓની તેને જરૂર જ શા માટે હોય? પોતાનાં જ આજકોની પ્રાર્થનાની તેને શી અપેક્ષા હોય? પ્રાર્થના વિના જ તેમનાં દુઃખ આદિનું તે નિવારણ ન કરે?

શુદ્ધિવાદની દૃષ્ટિએ વિચાર કરતાં, પ્રાર્થના અને શુદ્ધિવાદનો કશોયે મેળ નથી જણાવો. પ્રાર્થના અને વિજ્ઞાન એ બંને પણ પરસ્પર અસંગત છે. વિજ્ઞાનને અભાવે જ પ્રાર્થના સંભવી શકે છે. વિજ્ઞાન ન હોય ત્યાં જ પ્રાર્થનાનું અસ્તિત્વ થાય છે. અજ્ઞાન અને આશંકાવૃત્તિ એ પ્રાર્થનાનાં પોષક તત્ત્વો છે. અજ્ઞાનનું નિવારણ થતાં, પ્રાર્થનાવૃત્તિનો નાશ જ થાય છે. શુદ્ધિનો સ્વરૂપ અંશ હોય એવા મનુષ્ય પ્રાર્થનાનો વિચાર પણ ન કરે. શુદ્ધિવાદનાં પ્રખર તેજ આગળ પ્રાર્થનાનું કહેવાતું ગૌરવ નામ માત્ર રહે છે. સંસારનાં દરેક ઇષ્ટ અનિષ્ટ કાર્યો કર્મવશાત્ અને છે એવી જે મનુષ્યને અપ્રતીમ શ્રદ્ધા હોય છે તેને પ્રાર્થનાની ઇચ્છા પણ નથી થતી. પ્રાર્થનાથી આત્માનો વિનિષ્પાત થાય છે એવા દૃઢ પ્રત્યયપૂર્વક તે પ્રાર્થનાથી સદા પર રહે છે. પ્રાર્થના દુનિયામાં ખરેખરી આવશ્યક જ હોય તો પછી મનુષ્યને દરેક પ્રસંગે પ્રાર્થના જ કરવાની રહે. પાણી ગરમ કરવું હોય કે ટપાલ નાખવી હોય તે સમયે પણ પ્રાર્થના જરૂરી થઈ પડે. યુદ્ધમાં શત્રુ પક્ષના લાખો માણસોના સંહાર થાય એવી પ્રાર્થના કરનારાઓ પણ નીકળી આવે. આવું કંઈ ભાગ્યે જ અને છે. મનુષ્ય યુદ્ધમાં વિજય માટે જ પ્રાર્થના કરે છે. સાધન અને સાધ્ય વચ્ચેનો કારક સંબંધ વૃદ્ધો જણાય ત્યારે વહેમી મનુષ્યો જ પ્રાર્થના કરે

છે. પ્રાર્થનાના વિરોધીઓ એ સમયે પોતાનો પુરુષાર્થ સ્કુરાવે છે.

પ્રાર્થનાથી મનુષ્યને કંઈક રાહત મળે છે, ચિત્તને ઓછું વતું સુખ પણ કેટલીક વાર મળે છે પણ એ રાહત કે સુખ વસ્તુતઃ પ્રાર્થનાજન્ય નથી. એ રાહત અને સુખ પ્રાર્થના સમયની તાત્કાલિક પરિત્યાગ વૃત્તિને પરિણામે સમુદ્ભવે છે. જે પ્રાર્થનામાં ત્યાગવૃત્તિ ખીલકુલ ન જ પરિણમે તો મનુષ્યને સુખ થવાનો સંભવ જ નથી. કાયદાની કચેરીનો આશ્રય લેનાર કોઈ મનુષ્ય લડીલડીને થાકી ગયો હોય, પૈસાથી પાયમાલ થયો હોય અને બંધી રીતે કંટાળી ગયો હોય એ સ્થિતિમાં પોતાનો મુકદ્દમો કોઈ આહોશ ધારાશાસ્ત્રીના હાથમાં મૂકતાં તેને ભાવિ વિજયના વિચારોમાં સુખ અને આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. આજ પ્રમાણે આધ્યાત્મિક સહાય માટે પ્રાર્થના કરનાર મનુષ્ય એક પ્રકારનો આનંદ મેળવે છે. સંક્ષોભ-વૃત્તિનું તાત્કાલિક નિવારણ થતાં, તેને એક પ્રકારનો સંતોષ થાય છે. પોતાના મુકદ્દમોમાં વિજય પ્રાપ્ત થાય તે માટે પોતે બનવું ક્યું છે એવા દૃઢ નિશ્ચયથી તેનાં ચિત્તમાં શાન્તિ પરિણમે છે. આ સર્વનું ઊંડું કારણ તપાસતાં, તાત્કાલિક ત્યાગવૃત્તિ જ સુખ, શાન્તિ અને સંતોષપ્રદ નીવડી હોવાનો સુપ્રત્યય થાય છે.

પ્રભુ પ્રાર્થનાનું ડ્રજ અવશ્ય આપે છે એવી અંધ-શ્રદ્ધાળુ અને વહેમી મનુષ્યોની માન્યતા હોય છે. આ માન્યતા સાવ ગલત છે. પ્રાર્થનાનો પ્રતિષેધ સ્વયમેવ આત્માથી, કોઈ બીજા મનુષ્યની સહાનુભૂતિથી અને કોઈ આકસ્મિક ઘટનાથી એમ ત્રણ રીતે જ સંભાવ્ય કલ્પી શકાય કે માની શકાય. આમાંની પ્રથમ સંભવનીય મનાતી રીત એ છે કે, આત્મા પોતે જ પોતાની મુશ્કેલીઓનું નિવારણ કરે છે. મુશ્કેલીઓનું નિવારણ થાય તે માટે કોઈ માર્ગ શોધી કાઢે છે. આત્માથી દુર્ઘટ સ્થિતિનું નિવારણ ન થાય તો કોઈ બીજા મનુષ્ય (આત્મજન, હિતૈષી, મિત્ર વિગેરે) અનુકંપાવૃત્તિથી સહાય કરી દુઃખ આદિનું શક્ય નિવારણ કરે છે એ બીજું કારણ છે.

[૨૭૬]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

દુઃખ નિવારણનું ત્રીજું કારણ ખરેખર આકસ્મિક છે એમ જ કહી શકાય.

પ્રાર્થનાના દરેક પ્રકારના પ્રતિષેષ આ ત્રીજા કારણમાં આવી જાય છે એમ વસ્તુતઃ કહી શકાય. વિવેકશૂન્ય માન્યતા કે શ્રદ્ધાને કારણે જ, પ્રાર્થનાના પ્રતિષેષનું કાર્ત્વિક મત્તવ્ય પરિણમે છે.*

સત્ય પરમાત્મા વિશ્વનો નિયામક ન જ હોય. તે કોઈને કંઈ સુખ-દુઃખ પણ ન જ આપી શકે. ઉપહાર આદિનું પ્રદાન પણ સત્ય પરમાત્મા માટે સંભાવ્ય નથી. પરમાત્માનું સ્વરૂપ જ એવું છે કે, તેનાથી વિશ્વની નિયામકતા, સુખ-દુઃખનું પ્રદાન આદિ કોઈ કાળે પણ શક્ય અને જ નહિ.

* ગત મહાન્ વિગ્રહ અને એ અગ્રહ થઈ ગયેલા અનેક વિગ્રહોના સુદમતાથી વિચાર કરતા, વિશ્વનો કોઈ નિયામક પ્રભુ હોય એમ બુદ્ધિપુરઃસર માની શકાતું નથી. વિશ્વનો કોઈ કહેવાતો પ્રભુ જનતાની પ્રાર્થનાનો સ્વીકાર કરી તેનો ચોગ્ય અમલ કરવા સમર્થ હોય એમ કોઈ રીતે પણ નથી જણાવતું. વિગ્રહોમાં હજારો ગામો લુંટાય છે, લાખો માણસોનો સંહાર થાય છે, કરોડો માણસો અનેક રીતે દુઃખી અને છે, વિગ્રહોથી દુનિયા ઉપર અનેક પ્રકારની ભયંકર આપત્તિઓ આવે છે. વિગ્રહોથી વિવિધ પ્રકારની દુઃખદાયી રાજ્ય-કાન્તિ પણ પ્રાયઃ થાય છે. વિગ્રહમાં નિદોષ મનુષ્યોની પણ ધર્મચોર્ય કતલ થાય છે. આ બધું કોઈ સર્વજ્ઞ અને સર્વ શક્તિમાન પ્રભુની ઈચ્છાથી જ થતું હોય તો તેને કોઈ પ્રભુ કહે ? નહિ જ. એ કહેવાતો પ્રભુ નિરાધાર શ્વેતો અને અનાથ બાળકોનું પણ રક્ષણ નથી કરતો એ તેની વિચિત્રતાની પરાકાષ્ટા રૂપ કહી શકાય. કરોડો મનુષ્યો અને કરોડો અન્ય જીવોનો સંહાર જે પ્રભુથી બંધ ન થઈ શકતો હોય તેને પ્રભુ જ કેમ કહી શકાય ? આવા ભયંકર સંહારનું નિવારણ થાય તે નિમિત્તે, પ્રભુને અનેક પ્રાર્થનાઓ થઈ હશે, ઘોર સંહારના નિવારણ માટે પ્રાર્થનારૂપે પ્રભુની મદદ મંગાઈ હશે પણ એ સર્વ પ્રાર્થનાઓ અદ્યાપિ નિષ્ફળ જ નાવડી છે. કહેવાતા પ્રભુ ઉપર ખાસ અસર થાય તે માટે દુનિયાભરમાં કેટલીક વાર એક જ સમયે લાખો પ્રાર્થના પણ થાય છે. એ પ્રાર્થનાઓ પણ નિરર્થક નાવડે છે. કોઈ કહેવાતો પ્રભુ મનુષ્યોનાં દુઃખ આદિનું પ્રાર્થનાથી નિવારણ કરે છે, દુઃખી મનુષ્યોને વિવિધ પ્રકારનાં સુખ આપે છે એ સર્વથા અસત્ય હોવાનું આ સર્વ ઉપરથી પ્રતીત થઈ શકે છે.

પ્રાર્થનાના પ્રતિષેષરૂપે મનાતી સંપાતિક ઘટનાઓ પણ કુદરતના નિયમ અનુસાર જ અને છે. કોઈ ઘટના પ્રાકૃતિક નિયમના ભંગથી નથી થતી. પ્રાર્થના કરનારની ઈચ્છા સંપાતિક રીતે ફલિત થાય છે એમાં વાસ્તવિક રીતે આશ્ચર્ય જેવું કશુંયે નથી હોતું. કોઈ સંપાતિક ફલને આશ્ચર્યરૂપ માને તો તે એક પ્રકારનો ભ્રમ છે. પ્રાર્થના થાય કે ન થાય પણ જે ઘટનાઓ બનવાની જ છે તે અવશ્ય અને છે. એ ઘટનાઓને પ્રાર્થના સાથે કશોયે સંબંધ નથી હોતો. પ્રાર્થનાથી પર અને સ્વતંત્ર ઘટનાઓમાં આશ્ચર્ય જેવું કશુંયે ન હોય. કોઈ સંપાતિક ઘટનાથી, કોઈ કહેવાતા પ્રભુએ પ્રાર્થના સાંભળીને ઈષ્ટ ફળ આપ્યું એમ ન માની શકાય. કુદરતમાં એવી સંપાતિક ઘટનાઓ અનેક અને છે. મનુષ્યની પ્રાર્થનાના પ્રતિષેષરૂપે એ ઘટનાઓ અને છે એમ કોઈ માને તો તે સર્વથા વિવેકશૂન્ય થઈ પડે છે. કોઈ શત્રુના મૃત્યુ માટે પ્રાર્થના કર્યા બાદ આંછેવતે અશે સંપાતિક રીતે તેનું મૃત્યુ થાય કે તેને કંઈ દુઃખ આવી પડે એથી પ્રભુ પ્રાર્થનાનાં ફળરૂપે એ બનાવ બન્યો એમ ન માની શકાય. શત્રુના મૃત્યુ આદિમાં કે મૃત્યુ આદિની ફલિતતામાં પ્રભુને જ સર્વ રીતે ઈષ્ટ ફલદાયી ગણવામાં આવે તો એ રીતે પ્રભુ ઉપર જનતા અનેક પ્રકારનાં કલંક ચઢાવે છે એમ કહી શકાય. પોતે દોષયુક્ત અને પાપી હોવા છતાં, જનતા સર્વ દોષ અને સર્વ પાપ ઈશ્વર ઉપર જ ઓઠાડે છે. જનતાની કેવી વિચિત્રતા !

જૈનોના સામાયિક વ્રતમાં પ્રાર્થનાનો ખરો ભાવ આવે છે. ધર્મપ્રેમી જૈનો ધર્મધ્યાન આદિ નિમિત્તે આ વ્રતનું અનુદાન પ્રાયઃ નિત્ય કરે છે. એ વ્રતથી આત્માનો સર્વોચ્ચ આદર્શ યથાર્થ રીતે સાધી શકાય છે. અન્તર્મુદ્દર્ત અર્થાત ૪૮ મિનિટ સુધી સર્વ પાપોથી મુક્ત રહેવું અને સર્વ પાપોનું વિરમણ કરવું એનું નામ સામાયિક. સામાયિકથી સમભાવરૂપ મહાનમાં મહાન લાભની પરિણતિ થાય છે. (ચાલુ)

શ્રી કનૈયાલાલ જગજીવન રાવળ ખી. એ.

દુઃખના મીઠાં ફળ.

જીવન એટલે અસારતા, અપૂર્ણતા, સ્વર્ધા, ઘર્ષણ, વેદના અને દુઃખ.

માનવજીવન એટલે દુઃખનો સાગર. દરેક મહાપુરુષોએ આ દુઃખો પ્રતિ અંગુલિ-નિર્દેશ અચૂક કર્યો જ હોય છે.

જીવનનો પ્રધાન સૂર દુઃખ જ છે.

આપણે ઘણી વાર એમ ધારી લેવામાં મૂખાઈ કરી બેસીએ છીએ કે દુઃખ એ અનિષ્ટ છે અને અનિચ્છનીય છે, પરંતુ સહેજ બુદ્ધિ દોડાવી વિચાર કરવાથી ખાત્રી થશે કે દુઃખ અને સુખ એ કેવળ સાપેક્ષ ઘટનાઓ છે, બંને અન્યોન્યપૂરક છે, અન્યોન્ય અનુ-ગામી-પુરોગામી છે. એકબીજા વગર સંભવી નથી શકતું. તે બંને પાસાં જ છે. ઘણી વાર એવું પણ જોવામાં આવે છે કે એક જણને જે સુખ લાગતું હોય તે બીજાને દુઃખરૂપ હોય, જેમ એક જણનો ખોરાક એ બીજાને ઝેર સમાન હોય છે તેમ. દ્રવ્ય એ એકને મન સુખ ને બીજાને મન દુઃખ છે. રાગ-વિલાસ એ એકને મન આનંદનું સાધન છે, બીજાને મન દુઃખનાં ઉત્પાદક બળો છે.

દરિદ્રતા, નિર્વાહ માટે જરૂરીઆતનો પુકાર, જીવનની આધિ-વ્યાધિઓ, ઊંચા પદથી એવિતું અધઃપતન-આ સર્વ આક્રાંત-ના અંગો છે, પરંતુ એટલું યાદ રાખવાની જરૂર છે કે જેણે દુઃખ અને અનિષ્ટનો રજ-માત્ર પણ અનુભવ કર્યો નથી હોતો તેને

ઈષ્ટ અને સુખ જોવાની તક જ સાંપડી નથી. માનસિક વિકાસ અર્થે દુઃખ જરૂરી છે. દુઃખ વગર સુખની મઝા માણી શકાતી નથી; દુઃખ વગર સુખની ભરતીનો ખ્યાલ આવી શકતો નથી. દુઃખ વગર સુખની ઊંચી કિંમત આંકી શકાતી નથી. જેવી રીતે ગ્રીષ્મના ઉકળાટ વગર અષાઢની વર્ષાઋતુનો આનંદ યથેચ્છ પામી શકાતો નથી તેમ. સૂર્યની ગરમી વગર ચંદ્રની શીતળતા અને આડ્લાદક પ્રકાશ-ભર્યા કિરણો આપણને શાંતિ નથી આપી શકતા.

દુઃખનાં પ્રકાર બે : એક દુઃખ વિધિ-નિમ્નુ છે અને બીજું બધું આણેલું દુઃખ. બંને અરસપરસ સંકલિત છે, પણ મોટે ભાગે દુઃખ તો આપણે આપણાં વર્તનો, વેણો ને અવિચારોથી જ ઘસડી લાવીએ છીએ. આપણે જ આપણા પગ ઉપર ફૂડાડો મારીએ છીએ.

આ પણ એક ભતનો સ્વાનુભવ છે ને !

દુઃખનું મૂળ અસંતોષ છે. કામ, ક્રોધ, ઈર્ષ્યા, લોભ વગેરે તરવો દુઃખ ઉપભવવામાં મદદગાર થાય છે. આ અસુખનાં પિતા પોષક અને પરિચારિકા તો આપણે પોતે જ છીએ. અને એમાં મન મોટું કામ કરે છે. મનને આપણે આપણો વકીલ અને ન્યાયાધીશ બનાવીને આપણે કેટલાય અનિષ્ટો સહેવાં પડે છે. છૂટ આપી દઈને અસુખને વિરાટ થવા આપણે દીધું છે.

[૨૭૮]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

દુઃખનું સર્વોત્તમ કાર્ય તો એ છે કે મોજશોખ, વિલાસ વગેરે કંઈ જીવનનું અંતિમ ધ્યેય નથી એમ બતાવે છે. મહાનમાં મહાન પુરુષો તો તે જ કહેવાય જે સુખથી છલકાઈ જતો નથી, હુષ્થી ઉન્મત્ત થઈ જતો નથી, રિદ્ધિસિદ્ધિથી અંબઈ ગર્વિષ્ઠ બનતો નથી, દુઃખભારથી દબાઈ જતો નથી, આક્રાંતાના પ્રહારથી હારી જતો નથી. તે સુખ-દુઃખને, લાભ-અલાભને, જય-અજયને સરખા ગણે છે. પણ ખરી મહત્તા ક્યાં છે? મહાપુરુષ બંનેને તિરસ્કારે છે અને અવગણે છે. ચારિત્ર્ય-વિકાસ અથવા સાધના એજ માનવજીવનનું ધ્યેયબિન્દુ છે. આધ્યાત્મિક સંપૂર્ણતા એ જ જીવનગી જીવ્યાનું સાર્થકપણું બતાવનાર છે. જિન્દગીની અપૂર્ણતામાં સુખ અને દુઃખ તો માત્ર આકર્ષક આવી પડનારા ઓળા છે. સુખ કરતાં દુઃખ આપણું ભલું ઘણું કરે છે. આપણને ઉન્નત બનાવે છે, આપણું છીછરાપણું દૂર કરી ઊંડાણ આપે છે, પ્રખર વિચારક બનાવે છે, આપણી સમદષ્ટિ ખીલવે છે, આપણી આકરી કસોટી લે છે, ખોષ આપે છે, અનુભવની સરાણે આપણી જાતને ચડાવે છે અને અવળે માર્ગેથી દોરી લઈ સવળે માર્ગે લઈ જાય છે.

દુઃખ એ આરોગ્ય બક્ષનાર સંજીવની છે. જેમ ભર શરીરના રોકખીજોતું-સડાનું નિવારણ કરે છે તેમ. દુઃખ આપણી અપૂર્ણતાઓને નબળાઈને, દુર્વંતનને નિવારે છે. દુઃખ એ જગતનો મોટો શિક્ષક છે. (જેમ અનુભવ પણ શિક્ષક છે તેમ)

દુઃખમાં સાંભરે રામ, સુખમાં નહિ. ઈશ્વર તરફ સુખી માણસ ભાગ્યેજ નજર

ફેંકશે. દુઃખની વેળા આવી પહોંચતા પોતાની જાતને માણસ ઈશ્વરના હાથમાં સોંપી દે છે. દા. ત. દ્રૌપદીએ દુઃખવેળા પોતાની જાતને કૃષ્ણને સોંપી દીધી. કેકેયી ન હોત તો રામાયણ રચાત જ નહિ. દુઃખ વગર તો એકે પ્રસંગ બનતો જ નથી. ઘણા લેખકો દુઃખી અવસ્થામાં, પથારીવશ સ્થિતિમાં, જેલમાં, માનસિક વ્યથાના સમયમાં, દેશનિકાલની હાલતમાં ઊંચા ઊંચા ગ્રંથો લખે છે, ને ઉમદા વિચારો પ્રગટ કરી જગતને ભેટ આપે છે. વિચારો એ દુઃખરૂપી મંથનનું સારસત્વ છે. ગરીબ અને દુઃખી કલાકારો, તત્ત્વચિંતકો અને સાહિત્યકારોવડે જ જગત સમૃદ્ધ અને સુખી બનતું જાય છે એ કેવો વિરોધાભાસ છે! તીલક મહારાજે ગીતા રહસ્ય જેલમાં લખ્યું; ગરીબાઈએ જ પાંડવને અમર બનાવ્યા અને જગતના મનમાં સમભાવ પેદા કર્યો. કુન્તાને ભગવાન કૃષ્ણે વરદાન માગવા કહ્યું ત્યારે તેણે જવાબ આપ્યો કે મને પ્રભુ! દુઃખ આપજો કે જેથી પ્રભુને નિશદિન સંભાર્યો કરું.

દુઃખથી એક મહાન ગુણ આવે છે- દુઃખથી સહનશક્તિ આવે છે. તે કદિ નાશ પામતી નથી, પછી ભલે ગમે તેટલી વાર દુઃખ આવે છતાં તે હિંમત નથી હારતો.

દુઃખથી માનવીની નિગૂઠ શક્તિઓ ખીલી ઊઠે છે. દુઃખ એ કડવું ઓસડ છે પણ તેનાં ફળ સુન્દર ને મીઠાં છે તેનો ઉપયોગ મધુરો છે. તે માનવહૃદયને ઘોઈને સ્વચ્છ બનાવે છે.

અસહ્ય દુઃખ આવી પડવાથી ઘણા લોકો ધીરજ ગુમાવી બેસે છે ને આત્મઘાત કરી ચૂકે છે, એ દુઃખનું ખરાબમાં ખરાબ પરિણામ છે. તે ભયંકર ગુન્હાઓ કરાવે છે, અનીતિ કરાવે છે; પણ સમજી ને ડાહ્યા

શેખર-મોહનલાલ દી. ચોકસી.

જિનવરમાં સધળા દર્શન છે.

અધ્યાત્મમાર્ગના પ્રવાસી માટે એકવી-શમા જિનપતિ યાને મિથિલાપતિ નમિનાથનું સ્તવન એ આરંભેલ પ્રવાસની પૂર્ણાહુતિ સમું છે, અર્થાત્ લાંબી મુસાફરીએ નીકળેલ વટેમાર્ગુ જેમ ઇચ્છિત સ્થળની ઝાંખી કરાવનાર એ સ્થળની ભાગોળે પગ મેલે અને એના અંગે અંગમાં આનંદની ભૂમિએ પ્રગટી ભૂટે-મન પોકારી ઉઠે કે આ ભાગોળ તો આવી અને સામે જ નગરનો દરવાજો છે. હાશ !

માણસના હાથમાં તો તે પ્રબળ સાધનરૂપ છે. તે વિજયની ચાવી છે. પોતાનું રક્ષણ કરનાર તરવાર છે. પણ અણુસમન્વુ ઉતાવળીઆ ધીછરી બુદ્ધિના માણસને મન તો તે પોતાનો ઘાત કરાવનાર તીક્ષ્ણ કટારી છે. જે વ્યક્તિ તેનો સફળતાપૂર્વક ઉપયોગ કરી શકે, તેને જીતી શકે, ને શુભ કાર્યમાં વાપરી શકે તેને તો આ અતિ આવશ્યક શસ્ત્ર છે.

હુઃખ કેને ઈબ્લ કરે ? જે માણસ આંતરિક નિર્ભંગતાવાળો હોય ને સ્વાશ્રયની ભાવનાનો જેનામાં અભાવ હોય તેને તે તુકશાન કરે જ. હુઃખ કંઈ જગતના મોટા ભાગના લોકોની શાળા બની ન શકે, પણ સૃષ્ટિ-બાગના અમૂલ કૂલ માનવનાં જીવનવિકાસ માટે એ યોગ્ય ક્ષેત્ર છે. સુખથી જે સારું પરિણામ લવાય છે તે આપણે ઈચ્છવું જોઈએ; પણ હુઃખથી જે સારું પરિણામ લવાય છે તેને તો હંમેશા પ્રશંસાની વાણીથી વધાવવું જોઈએ.

આજે પ્રવાસનો છેડો આવી ગયો-તેમ કેવલ આત્માના સ્વરૂપદર્શન નિમિત્તે જે મુમુક્ષુની યાત્રાના મંગળાચરણ થયા છે અને શ્રીમદ્ આનંદઘનજી કૃત, તીર્થંકર પ્રભુ આશ્રયી સ્તવન શ્રેણીદ્વારા પ્રગતિના પગલા ભરાતા ગયા છે એને માટે આ હારમાળાનો ક્રમ પણ એકવીશમા જીનના સ્તવનમાં સંપૂર્ણતા વરે છે એ માટે નિમ્ન કારણો આલેખી શકાય.

(૧) પૂર્વાપર સંબંધ વિચારી લઈ સ્તવનની સંકલના પ્રતિ ધ્યાન કાયમ રાખી પુરાતત્ત્વના અભ્યાસીએ કે પ્રાચીન ઇતિહાસના ગવેષકો જે અનુમાન ઉપર આવે છે તે એ છે કે ચોવીશીના એકવીશ સ્તવનો જ ખુદ શ્રીમદ્ આનંદઘનજીના રચેલા છે. બાકીનાની રચના આ એકવીશથી બુદ્ધી પડતી હોવાથી, ભલે એ ચોવીશીમાં તેઓશ્રીના નામે દાખલ કરવામાં આવેલા હોય પણ એના રચયિતા શ્રીમદ્ તો નથી જ. આ મંતવ્યમાં કેઈ એટલો સુધારો સૂચવે છે કે બાવીશમા જિનનું સ્તવન પણ શ્રીમદ્ આનંદઘનજીનું બનાવેલું છે; કારણ કે ત્યારપછીના બે જિનોના સ્તવનો તો એક કરતાં વધુ સંખ્યામાં દૃષ્ટિ-ગોચર થાય છે જે અન્ય કર્તાની વાતને પુરવાર કરવા પર્યાપ્ત છે. બાવીશમા જિનના સ્તવન માટે આવું કંઈ નથી; માટે તે મૂળ કર્તાની કૃતિ હોવી સંભવિત છે. આ સામે એક દલીલ આડી દીવાલ ખડી કરે છે અને તે એ છે કે એકવીશ સ્તવનની રચનાથી અને એમાં સમાવેલ અધ્યાત્મવિષયના અનુપમ

[૨૮૦]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

મશાલાથી ખાવીશમાની રચના સાવ નિરાળી ને અનોખી છે. એમાં અધ્યાત્મ કરતાં પ્રેમી પ્રત્યેનો ઉપાલંબ અને પ્રેમની સાચી પિછાન મુખ્ય ભાગ ભજવે છે. આ જાતના મંતવ્યમાં સત્યતા કેને સ્પર્શે છે અથવા તે સાચી માનીનતા કઈ છે એના ઊંડાણમાં ન ઊતરતાં એક વાત જે સ્પષ્ટ છે તે અવધારી લઈએ અને તે એજ કે અધ્યાત્મ વિચારણાનો પ્રાંત ભાગ એકવીશમાં પર્યાપ્ત થાય છે.

(૨) સાધુ જીવનમાં વિચરતો આત્મા, સામાન્યતઃ દેવતાનું આયુષ્ય ખાંધે તેવો નિયમ છે. એના પરિણામની ધારા વિશુદ્ધતામાં વૃદ્ધિંગત થતી રહે તે એમાં પણ તરતમતા વધી જાય. આજે પંચમ કાળ હોવાથી અને ભારતવર્ષની નજરે મુક્તિદ્વાર પર પુણ્યલોક જ'ખૂસવામીએ છેલ્લી અર્ગલા આડી ધરેલી હોવાથી અહિંથી દેવલોક કિંવા મહાવિદેહમાં પહોંચવાનો રાહ લ્યે. આ સંકલના પ્રતિ મીટ માંડી વિચારીએ તે દેવ આયુષ્યમાં ખાર દેવલોક, નવ ઐવેયક અને પાંચ અનુત્તર વિમાનવાસીઓનો સમાવેશ થાય. એમાં ખાર અને નવ મળી એકવીશ અર્થાત્ ખાર દેવલોક ને નવ ઐવેયકવાસીને પડવાનો ચોકખો સંભવ-પણ એ મર્યાદા વટાવતાં અનુત્તરવાસી માટે તેવી ભીતિ નથી તેમ અહીં એકવીશમા તીર્થપતિના સ્તવનમાં અવગાહન કર્યા પછી અધઃપતનનો જરા પણ ભય નથી.

(૩) અધ્યાત્મરસિક આત્મા, સમ્યગ્દષ્ટિ-પણાની મર્યાદા વટાવી ગયેલ હોય જ એટલે એનું સ્થાન દેશવિરતિની કે સર્વવિરતિની ગમે તે કક્ષામાં પ્રારંભના સમયથી આરંભી, લગભગ

ઈષ્ટસિદ્ધિના સમય સુધી હોય. અલખત એ વેળા ભિન્ન આત્મત્વને લઈ વિચાર કે તત્ત્વચિંતન અંગે એકરૂપતા ન જ સંભવે, આમ છતાં ધ્યેયની સ્પષ્ટતા હોવાથી આત્મા શ્રાવકદશામાં હોય તે તે સહજ શ્રમણના જીવનમાં આકર્ષિત થવાનો. ધીમે ધીમે સાધુતાના રંગોથી રંગાવાનો અને દ્રવ્યથી મુનિ ન હોવા છતાં ભાવમાં સાચા સાધુત્વને જ સૌ પ્રથમ મહત્ત્વ આપી એની શીળી છાયામાં રાચવાનો. જ્યાં શ્રાવક આ ભૂમિકા સ્પર્શે ત્યાં જે ત્યાગી જીવનમાં વિહરે છે તે તે અવશ્ય ભાવયતિ-પણાને અર્થાત્ અપ્રમતને નિરતિચાર ચારિત્રને સ્પર્શવાનો. આ જાતની મનોગત વિચારમાળાના જોરે, કર્મવિવર દઈ માર્ગ મોકળો બનાવે નહિ કે ભવિતવ્યતા ખારમા ગુણસ્થાનકે પહોંચવાનું સામર્થ્ય પ્રગટાવે નહિ ત્યાં સુધી છટ્ટા-સાતમા ગુણસ્થાનકોમાં ઝોળા ખાવાનો એકવીશમાં પ્રભુના સ્તવનનો ભાવ યથાર્થપણે સમજી લીધા પછી તેને માટે આત્મશ્રેય સંખંધી કોઈ ગૂંચ અણઉકેલી રહેવાની નહિ જ. પરદર્શનની સર્વોંશે પિછાન કરનાર માટે તત્ત્વની એવી કોઈ સમસ્યા સંભવતી જ નથી કે જેના ઉકેલ માટે અન્ય કોઈ શક્તિના પગ ઠંઠોળવા પડે અથવા તે અન્ય કોઈ જોગ માયાના સઘિયારા શોધવા પડે.

સર્વ પ્રકારના મતભેદો કે વિવિધ પ્રકારના વાદોની ઝડી વચ્ચે આત્માના મૂળ સ્વરૂપનું દર્શન સ્ફટિકરત્નવત્ત નિર્મળ ને પ્રભાઓના એક માત્ર તેજઃપુંજ સમ થવાનું. એ સારુ એક કુચી સાચવી રાખવાની અને જરૂર પડ્યે ઉપયોગમાં લેવાની નજર સન્મુખ સચોટ સમજી

જિનવરમાં સઘળા દર્શન છે.

[૨૮૧]

લેવી જોઈએ અને તે એ જ કે-
પડ્દર્શન જિન અંગ ભણીને,
ન્યાય પડંગ જો સાધે રે.

ન્યાયપૂર્વક પ્રત્યેક પદાર્થને વિચારવાની, અપેક્ષા પર લક્ષ્ય દર્શ હરકોઈ વસ્તુ વિમુક્ત્ય-વાની, અથવા તો જડ-ચેતનની પિછાન કરતાં ક્ષીર-નીર જુદા પાડવાની, અગર તો ઉપ-સ્થિત થતી ગૂંચોનો તોડ આણતી વેળા સ્વ-પરનો ચાને નફા-ટોટાનો ભેદ કરવાની દિવ્ય શક્તિ જેને હસ્તામલકવત છે તેને સાચા નિષ્કૃંપ પર આવવામાં કંઈ જ હરકત નડતી નથી. નમિ જિનવરના ચરણ ઉપાસક,

પડ્દર્શન આરાધે રે;

એ ટંકશાળી વચનો સદા ય હૃદય-ઊંડાણમાં થનગનાટ મચાવી મૂકવાના. એટલે જ આ એકવીશમું સ્તવન મુમુક્ષુ આત્મા માટે આખરી ભૂમિકારૂપ છે.

આટલી લાંબી પ્રસ્તાવના પછી અધ્યાત્મના કાંઠે ઊભી મુમુક્ષુ આત્મા વિચારે છે કે- અત્યાર સુધી સ્તવના કરતાં એણે પોતે જાત-જાતની વલણ અદલી. કોઈમાં સીધી પ્રાર્થના આદરી તો ખીજામાં વળી ધ્યેયસમા તીર્થપતિના શુભોત્તું સ્મરણ કર્યું. ત્રીજી વેળા સખીના સંવાદરૂપે રજૂ કર્યું અને છેલ્લા સ્તવનોમાં એ સંવાદોએ કેવળ પરસ્પરના પ્રશ્નોત્તરની ભૂમિકા છોડી દઈ અંતરના ઊંડાણમાંથી શનૈઃ શનૈઃ બહિરગત થતાં તસ્વોના નિચોડનું રૂપ ધારણ કર્યું. એ બધામાં માથે જેસે એવી આજની રીત છે. એમાં જ એની વિલક્ષણતા અને સાથોસાથ સર્વોત્કૃષ્ટતા છે.

છએ દર્શનો જિનપ્રભુના અર્થાત્ વીતરાગ દેવના અંગરૂપ છે એ પૂર્વાર્ધનું અર્થું પાદ ઉચ્ચારતાં જ કંઈક ખુટે છે એવો ભાસ થાય

છે અને તરતજ 'ન્યાયપૂર્વક વિચારાય તો' એવી સાદી ને સીધી સૂચના પ્રાપ્ત થાય છે. આમ પૂર્વાર્ધ ટંકશાળી છાપ મેળવે છે અને ઉત્તરાર્ધમાં એ જાતની છાપનો અમલ કરનારની વાત આવે છે.

નમિ જિનવરના ચરણ ઉપાસક,
પડ્દર્શન આરાધે રે;

આ ઉપરથી કોઈ એમ ન માની લ્યે કે અગાઉના વીશ તીર્થકરના ઉપાસકો પડ્દર્શનની આરાધના એટલે ગવેષણા નહોતા કરતાં. તેઓ જરૂર કરતાં હતાં એટલું જ નહિ પણ હરકોઈ મુમુક્ષુને સ્તવનરૂપે કે અન્ય પ્રકારે, ઇષ્ટસિદ્ધિ અર્થે એ સર્વ જાણવા, વિચારવા અને યોગ્ય લાગે તો અવધારવાની અગત્ય છે. અહીં જે વાત પર વજન મૂકવામાં આવ્યું છે તે 'ન્યાયપૂર્વકની વિચારણા' સંબંધી છે. અધ્યાત્મપંથના પથિકે-એટલે કે એ પંથના નિષ્ણાત યોગીરાજે પોતાના સર્વ અધ્યયન, અભ્યાસ અને ચિંતનના સારરૂપે શ્રી નમિજિનના સ્તવનમાં જે પ્રકારે ચિત્ર દોર્યું છે એ એટલું યથાર્થ ને અસરકારક છે કે એનું પાન કરનાર કોઈપણ વ્યક્તિ સાચી ઉપાસકદશા પ્રાપ્ત કર્યા વિના ન જ રહે.

સ્તવનના અંતે સહજ લાગે કે ભિન્નભિન્ન દર્શનો એ મતમતાંતરના અખાડા કે ચર્ચા કરવાના ચોરા નથી અને નથી તો વાદવિવાદ ખેડવાના સમરાંગણો. કેવળ છે વસ્તુને સંપૂર્ણપણે ઓળખવાના સાધનો.

સ્તવનના ખીજા ચરણથી જ રહસ્યની શરૂઆત થાય છે. એ ઊકેલવાનું છે, કેવળ આત્મકલ્યાણ માટે. તેથી જ હૃદયભૂમિકાને સ્ફટિક રત્નવત્ નિર્મલ કરી આગળ વધીએ. (ચાલુ)

અનુ૦ અભ્યાસી ખી. એ.

ભાગ્ય શું છે ?

ઘણે ભાગે એવું જોવામાં આવે છે કે જ્યારે કોઈ માણસ પર દુઃખ આવી પડે છે અને તેને કંઈ નુકશાન થાય છે અથવા કોઈ કાર્ય એની ઇચ્છાનુ-કૂળ નથી થતું ત્યારે તે તેના દોષ ભાગ્ય પર મૂકીને અલગ થઈ જાય છે. જોવાનું એ છે કે ખરી રીતે ભાગ્ય શું છે? અને કોઈપણ કાર્ય માટે જવાબદાર કોણ છે? સર્વસાધારણ લોકો ભાગ્યને દૈવની ઇચ્છા કહે છે. તેમના મત પ્રમાણે દૈવ જેવું ઇચ્છે છે તેવું જ થાય છે અને તેમાં પ્રાણીનું કશું ચાલતું જ નથી. દૈવને જ ઇશ્વરીશક્તિ માને છે, જે મનુષ્યની શક્તિથી પર છે. એ કારણથી તેમના મન પ્રમાણે ઇશ્વર જ સર્વ હાનિ, દુઃખ અથવા દોષનું કારણ છે અને તેથી જ તે જ તેને માટે જવાબદાર છે. દેખીતી રીતે એ યુક્તિ બહુ સરસ છે, પરંતુ એમ માની લેવું એ ઇશ્વરી-ન્યાયને દૂષિત કરવા જેવું છે. એક તરફ આપણે ઇશ્વરને ન્યાયકારી માનીએ છીએ, પરંતુ બીજી બાજુ કાર્ય યગડતાં તેના દોષ ઇશ્વર ઉપર ઠોળા ઇશ્વરે છીએ. શું ઇશ્વર એવો અન્યાય કરશે કે અપરાધ વગર કોઈને પણ પોતાની ઇચ્છાથી એ રીતે સજા કરશે? એમ હોય તો તો એનું અસ્તિત્વ ન જ સ્વીકારવું એ જ સારું છે. પરંતુ વસ્તુતઃ એમ નથી. સંસારમાં એક (કર્મની) નિયમિતતા છે અને એ કોઈ અપાર શક્તિ વગર અસંભવિત છે. એમ છે તો પછી મનુષ્ય ધારે છે કંઈ અને અને છે કંઈ એનું શું કારણ? સેંકડો દુષ્ટ અને આતતાયી માણસો આનંદી-સુખી જીવન વ્યતીત કરતા જોવામાં આવે છે, સેંકડો સન્નજન દુઃખ ભોગવતા જોવામાં આવે છે, એક પ્રાણી સારાં કાર્યો કરતો હોય છે, છતાં પણ પરિણામે દુઃખ પામે છે. કેટલાક પર તો અચાનક દુઃખના હુંગર તૂટી પડે છે. એ બધું શા માટે અને છે? ફલાશાની દૃષ્ટિએ સર્વ કર્મોના બે

જ વિભાગ પાડી શકાય છે. એક તો કામ્ય અથવા 'સકામ' કર્મ અર્થાત્ ફળની ઇચ્છાથી કરેલાં કર્મો અને બીજું 'નિષકામ' અર્થાત્ ફલાશા રાખ્યા વગર અથવા માત્ર આત્મકલ્યાણ જ માટે જ. અહીં સકામ કર્મનો જ ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે; કેમ કે એક તો સાધારણ રીતે સૌ લોકો સકામ કર્મ જ કરે છે. એવા તો કોઈ વિરલા જ હોય છે કે જેઓ ખરેખરી રીતે નિષકામ બુદ્ધિથી કર્મ કરતા હોય છે. બીજું નિષકામ બુદ્ધિથી કર્મ કરનારને તો ફળની ઇચ્છા જ નથી હોતી, તેથી તેઓની દૃષ્ટિમાં દુઃખ તેમજ સુખ સમાન જ હોય છે અને ત્યાં ભાગ્યનો પ્રશ્ન જ નથી ઊડતો.

સકામ કર્મ કરનાર ફળની ઇચ્છાથી કર્મ કરે છે, તેથી તેનામાં અહંભાવ ચોક્કસ હોય છે અર્થાત્ તે 'હું કરું છું' એવી બુદ્ધિથી કર્મ કરે છે. તેથી તેના કરેલા કર્મો માટે બીજું કોઈ જવાબદાર છે એમ માનવાનું કારણ નથી. તેને તો જેવું તે કરશે તેવું જ ફળ મળવું જોઈએ અને વાસ્તવિક રીતે એમ જ અને છે. એ કર્મનો સિદ્ધાંત છે.

કર્મણઃ સુકૃતસ્યાહુઃ સાર્વિકં નિર્મલં ફલમ્ ।

રજસસ્તુ ફલં દુઃસ્વમજ્ઞાનં તમસઃ ફલમ્ ॥

અર્થાત્ પુણ્ય કર્મનું ફળ નિર્મળ અને સાત્વિક હોય છે, રાજસ કર્મનું ફળ દુઃખ અને તામસ કર્મનું ફળ અજ્ઞાન હોય છે. એ રીતે પ્રત્યેક પ્રાણી પોતાનાં કર્મોનુસાર ફળ પામે છે. જેવી રીતે બાવળ વાલીને ફેરી મેળવવી અથવા ફેરી વાલીને બાવળ મેળવવાનું અસંભવિત છે તેવી જ રીતે ખરાય કર્મ કરીને સારાં ફળ મેળવવા અથવા સારાં કર્મ કરીને ખરાય ફળ મેળવવાનું સંભવિત નથી. જે કર્મોનું ફળ આપણને ઊલટું દેખાતું હોય છે તે આપણા વર્તમાન કર્મોનું ફળ નથી, પરંતુ આપણા પૂર્વ

ભાગ્ય શું છે ?

[૨૮૩]

કર્મોનું પણ પરિણામ હોય. પ્રત્યેક કર્મનું ફળ તરત જ નથી મળી જતું, પરંતુ એનો અર્થ એવો નથી કે જે કર્મોનું ફળ તરત નથી મળી જતું તેનું ફળ મળતું જ નથી. એવાં કર્મોના ફળ ભવિષ્યમાં ભાગ્યના રૂપમાં પ્રકટ થાય છે. એ રીતે ભાગ્ય કેવળ આપણા પૂર્વ કર્મોનું સંચિત પરિણામ છે, જે વારંવાર આવીને આપણી સમક્ષ પ્રકટ થાય છે અને આપણને ભૂલાવામાં નાખી દે છે. ખરી રીતે આપણે એમાંથી મોઘ લેવો જોઈએ કે કોઈ પણ કર્મનું ફળ નષ્ટ નથી થતું, પરંતુ તે કોઈ ને કોઈ કાળે ભવિષ્યમાં જરૂર આવે છે, પરંતુ આપણે નાદાનીથી તેને ભાગ્ય અથવા દૈવની ઇચ્છા કહીને ટાળી દેઈએ છીએ; કેમકે તે સમયે તે આપણા કાણુની વાત નથી હોતી. એમાં તો લેશ પણ સંદેહ નથી કે સઘળી વાતો કર્મના નિયમ પ્રમાણે જ થાય છે. સાચું તો એ છે કે તે પણ આપણા પોતાનાં કર્મ પ્રમાણે જ ઘડાય છે. આપણને તો કર્મ કરવા માટે સ્વતંત્ર છોડી દેવામાં આવ્યા છે, પરંતુ એ સ્વતંત્રતાનો કેવો ઉપયોગ કરવો એ આપણાં હાથમાં છે. જે આપણે તેનો અયોગ્ય ઉપયોગ કરશું તો આપણને તેની સજા થશે. એ સજા આપણને હમેશાં તુરત જ કેમ નથી મળતી એ વિચારવા જેવી વાત છે. ન્યાયાધીશ જ એ સઘળી વાત સમજી શકે છે કે ક્યારે આપણને કેવા પ્રકારની સજા કરવી. કોઈ કોઈ વાર આપણને સમજાતું નથી કે એવું કેમ થયું? બસ, એ જ આપણાં પૂર્વજન્મનાં કર્મોનું ફળ છે, અને તેથી તેને સમજવાનો પ્રયત્ન કરવો પણ વ્યર્થ છે. એ રીતે આપણને આપણાં સારાં કર્મોનું ફળ પણ જરૂર મળે છે. જે યોગાભ્યાસ કરવા લાગે છે, પરંતુ પૂરા સમયના અભાવે વચમાં ચલિત થઈ જાય છે, એવા પુરુષની શી ગતિ થાય છે? એના જવાબમાં એમ કહેવામાં આવે છે કે કલ્યાણકારી કર્મ કરનારની કદી પણ દુર્ગતિ થતી જ નથી તે તો પુણ્યશાળી પુરુષોને મળનાર સ્વર્ગ આદિ મેળવીને અને ત્યાં ધણા વર્ષ સુધી નિવાસ કરીને

પવિત્ર શ્રીમાન્ લોકોના અથવા બુદ્ધિશાળી કર્મયોગી-યોના કુલમાં જન્મ લે છે. ત્યાં તે પૂર્વજન્મના બુદ્ધિ-સંસ્કારના બળે વધારે સિદ્ધિ મેળવવાનો યત્ન કરે છે અને એ રીતે પ્રયત્નપૂર્વક ઉદ્યોગ કરતાં કરતાં પાપથી શુદ્ધ બની અનેક જન્મો પછી સિદ્ધિ પામીને અતે ઉત્તમ ગતિ મેક્ષ પામે છે.

આ રીતે પ્રત્યેક પ્રાણીનું ભાગ્ય તેના હાથમાં છે અને તે પોતે જ પોતાના સુખદુઃખનું કારણ છે અને તેથી તે પોતે જ તેને માટે જવાબદાર છે. પછી દુઃખ પડતાં ભાગ્ય અથવા દૈવ પર દોષનું આરોપણ કરીને સંતોષ માની લેવો એમાં કશી બુદ્ધિમત્તા નથી.

उद्धरेदात्मनाऽऽत्मानं नात्मानमवसादयेत् ।

आत्मैव ह्यात्मनो बन्धुरात्मैव रिपुरात्मनः ॥

बन्धुरात्माऽऽत्मनस्तस्य येनात्मैवाऽऽत्मना जितः ।

अनात्मनस्तु शत्रुत्वे वर्तेतात्मैव शत्रुवत् ॥

અર્થાત્ મનુષ્ય પોતાનો ઉદ્ધાર પોતે જ કરે, પોતાની જાતને કદી પણ પડવા ન દે; કેમ કે પ્રત્યેક મનુષ્ય પોતે જ પોતાનો બંધુ તથા શત્રુ છે. જોણે પોતાની જાતને જીતી લીધી તે પોતાની જાતને બંધુ છે પરંતુ જે પોતાની જાતને નથી જાણતો તે પોતે પોતાની જાત સાથે શત્રુની માફક વેર કરે છે.

આ જ વાત આપણા જન્મના ભેદથી પણ સિદ્ધ થાય છે. એક મનુષ્ય જન્મથી જ સુખ ભોગવતો જેવામાં આવે છે તો બીજો શરૂઆતથી જ દુઃખમય જીવન વ્યતીત કરતો હોય છે. એક ઉચ્ચ કુલમાં ઉત્પન્ન થાય છે તો બીજો નીચ કુલમાં. એક મહાબ્રહ્મશા હોય છે તો બીજો ખૂબ જ ભોળો અને શાંત હોય છે, એક અત્યંત ચપળ હોય છે તો બીજો ખૂબ જ ચુસ્ત હોય છે. એકની પ્રવૃત્તિ ધર્મ તરફ હોય છે તો બીજાની અધર્મ તરફ. એ રીતે પ્રાણી-પ્રાણીમાં, ભાઈ-ભાઈમાં ભેદ હોય છે એવો ભેદ જન્મથી જ શા માટે? એનું કાંઈ કારણ તો હોવું જોઈએ ને? વિચાર કરતાં જણાશે કે તેનું કારણ આપણાં પૂર્વજન્મોનાં કર્મ જ છે.

[૨૮૪]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

સત્વગુણ સુખ તથા જ્ઞાનની ઉત્પત્તિ કરે છે, તેો રજોગુણ, વૃષ્ણા તથા આસક્તિની તથા તમોગુણ પ્રમાદ, મોહ, નિદ્રા તેમજ આલસ્યરૂપી અજ્ઞાનની. એના ક્ષણસ્વરૂપે પ્રાણી સાત્વિક, રાજસ અથવા તામસ કર્મ કરે છે જેમાં સાત્વિક કર્મનું ક્ષણ તેો નિર્માણ અને સુખદાયી હોય છે, રાજસનું દુઃખ અને તામસનું અજ્ઞાન હોય છે. સત્વગુણની પ્રચલતામાં દેહત્યાગ કરવાથી મનુષ્ય સ્વર્ગલોકમાં, રજોગુણની પ્રચળતામાં દેહત્યાગ કરવાથી મનુષ્યલોકમાં અને તમોગુણની પ્રચળતામાં શરીર છોડવાથી પશુપક્ષી આદિ મૂઠ યોનિમાં જન્મ પામે છે. એ રીતે પ્રત્યેક પ્રાણી પોતાના ગુણ તથા કર્મ અનુસાર જ જન્મ પામે છે અને તે અનુસાર જ તેની સ્વભાવિક વૃત્તિ થાય છે, જેને આપણે તેની પ્રકૃતિ કે તેનો સ્વભાવ કહીએ છીએ. તે પ્રકૃતિથી પ્રેરિત થઈને પ્રાણી કર્મ કરે છે. એ રીતે પ્રાણીની પ્રકૃતિ જ તેના કર્મોનું કારણ ગણાય છે. હંમેશા જીવનની જ વાત કરીએ. મનુષ્ય જે કંઈ પણ દિવસો સુધી કરતો હોય છે તેની તરફ તેનો ઝુકાવ રહે છે, તેની અંદર તેની આસક્તિ દૃઢ બનતી જાય છે અને તેવો જ તેનો સ્વભાવ બની જાય છે અને એક વખત સ્વભાવ બની ગયા પછી તેનાથી છૂટવું કઠિન થઈ જાય છે; પરંતુ ફરી પણ પ્રાણી ઈચ્છે તેો અભ્યાસ તથા વૈરાગ્યવડે એનાથી અચી શકે છે. યસ, એવી રીતે જીવનભર જે વસ્તુ અથવા કાર્યમાં પ્રાણી વધારે આસક્ત રહે છે તે મરણ વખતે તેને વધારે યાદ આવે છે અને તે અનુસાર તેનું બીજું જીવન તથા સ્વભાવ બની જાય છે. તે જ આપણા ભવિષ્યના કર્મો પર અસર કરે છે અને આપણને સારા તેમજ ખરાબ કાર્ય કરવા પ્રેરિત કરે છે. તે જીવતાં હોય ત્યારે પ્રભાવ પાડે છે છતાં પણ આત્મા પરમાત્માનો અંશ થવા સ્વતંત્ર છે અને પ્રાણી ચાહે તેો પ્રયત્નપૂર્વક પોતાની જાતને યોગ્ય માર્ગે લાવી શકે છે. અહિંયા એટલું સમજી લેવાની જરૂર છે કે જે કે આત્મા સ્વતંત્ર છે તેો પણ

પ્રકૃતિએ લાહેલા બોળને તે એક જ ક્ષણમાં ફર નથી કરી શકતો. તેથી આત્માને પોતાની મુક્તિ માટે પ્રકૃતિજન્ય વસ્તુઓનો જ આશરો લેવો પડે છે. એ સાધનો કર્મોનુસાર અશુદ્ધ પણ હોઈ શકે છે. તેથી પહેલાં તેો તેને શુદ્ધ કરવા પડે છે. જે માટે કેટલોક સમય વૈરાગ્યનો અભ્યાસ કરવો પડે છે. જેવી રીતે કુશળમાં કુશળ કારીગર પોતાના યંત્રોને કીક કર્યા વગર પોતાના કામ પર પૂરો અધિકાર નથી રાખી શકતો તેવી જ રીતે આત્મા પણ ઇન્દ્રિય, મન તથા ખાસ કરીને બુદ્ધિને શુદ્ધ કર્યા વગર પ્રકૃતિને સંપૂર્ણ રીતે પોતાને અનુકૂળ નથી કરી શકતો. એટલું થાય તેો પણ ભૂખ, તરસ વગેરે દેહધર્મો તેો છૂટતા જ નથી. એ રીતે જે કે આત્મા કર્મ કરવાની પ્રેરણા માટે સ્વતંત્ર છે તેો પણ પ્રકૃતિદ્વારા જ તેને સઘળા કર્મ કરવા પડે છે, એટલા પૂરતો તે પરાવર્તી છે, અને તેને પહેલાં તેો દેહેન્દ્રિય વગેરેને સાત્વિક બનાવીને પોતાને વશ કરી લેવા પડે છે અને તે કામ તે કરી શકે છે. કેમકે

**ઇન્દ્રિયાણિ પરાપ્યાહુરિન્દ્રિયેભ્યઃ પરં મનઃ ।
મનસસ્તુ પરા બુદ્ધિર્યો બુદ્ધેઃ પરતસ્તુ સઃ ॥
પવં બુદ્ધેઃ પરં બુદ્ધવા સંસ્તભ્યાત્માનમાત્મના ।
જહિ શત્તું મહાવાહો કામરૂપં દુરાસદમ્ ॥**

અર્થાત્ ઇન્દ્રિયો શરીરથી પર છે, ઇન્દ્રિયોથી પર મન છે, મનથી પર બુદ્ધિ છે અને જે બુદ્ધિથી પણ પર છે તે આત્મા છે. હે મહાપ્રાણ અર્જુન ! એ રીતે જે બુદ્ધિથી પણ પર છે તેને જાણીને અને બુદ્ધિદ્વારા મનને રોકીને દુરાસાધ્ય કામરૂપી શત્રુનો તું નાશ કર.

એ રીતે પ્રાણી ચાહે તેો અભ્યાસ તેમજ વૈરાગ્યથી ઇન્દ્રિય, મન તથા બુદ્ધિને કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ વગેરે વિકારોથી શુદ્ધ કરીને પોતે પોતાની જાતને યોગ્ય માર્ગે લાવી શકે છે અને પોતાનું ભવિષ્ય બદલી શકે છે. આનું એવું તાત્પર્ય નથી કે તે પોતાના પૂર્વ કર્મોના પરિણામથી પણ અચી શકે છે. એ ભોગવવાનું તેો એ માર્ગે નિશ્ચિત છે જ, પરંતુ

વર્તમાન સમાચાર.

ડૉ. જસવંતરાયને માનપત્ર આપવાનો મેળાવડો.

આ સભાના આજીવન સભ્ય ડૉ. જસવંતરાય મૂળચંદ શાહ એમ. બી. બી. એસ.ની છેલ્લી ડૉ-ક્ટરી પરીક્ષામાં ઉત્તીર્ણ થયા. તેના માનમાં સભા તરફથી તેઓને માનપત્ર આપવાનો એક મેળાવડો ગત વૈશાક શુ. ૮ તા. ૪-૫-૪૧ રવિવારના રોજ ભાવનગર રોટના નાયબ દીવાન સાહેબ શ્રીયુત્ નટવરલાલ માણેકલાલ સુરતીના પ્રમુખપણા નીચે સવારના નવ વાગે સભાના વિશાળ હોલમાં મેળવવામાં આવતા રાજ્યના અમલદારો તેમજ આગેવાન ગૃહસ્થોએ સારી સંખ્યામાં હાજરી આપી હતી.

કાર્યના આરંભમાં શ્રીયુત્ નટવરલાલ માણેકલાલ સુરતી સાહેબે પોતાને આપેલ પ્રમુખસ્થાન માટે આભાર માની કાર્ય શરૂ કરવા ફરમાવેલ, ત્યારબાદ સભાના માનનીય મંત્રી શ્રીયુત્ હરજીવનદાસ દીપચંદ શાહે નિમંત્રણ પત્રિકા વાંચી સંભળાવ્યા બાદ સભાના માનનીય મંત્રી શ્રીયુત્ વલ્લભદાસ ત્રિલુવનદાસ ગાંધીએ સભાનો પરિચય આપતાં જણાવ્યું કે ન્યાયાભોનિધિ શ્રીમદ્ વિજયનંદસૂરીશ્વરજી (આત્મારામજી) મહારાજના સ્મરણાર્થે શરૂ કરવામાં આવેલ આ સંસ્થા સાહિત્યના જીદા જીદા ક્ષેત્રમાં કાર્ય કરી રહેલ છે.

વસુદેવ હિંદિ જેવા પ્રાચીન અને કઠણ ગ્રંથોથી

ભવિષ્યનું જીવન તેના જ હાથમાં છે અને તે ધારે તો પોતે પોતાનું ભાગ્ય બનાવી કે બગાડી શકે છે. ધન્ય છે એ પ્રણાલીને કે જેમાં આવો સાચો ન્યાય છે અને ધન્ય છે એવા સન્નનોને કે જેઓ તેનો સારી રીતે વિચાર કરીને સમજપૂર્વક તેનું આચરણ કરે છે અને તેનાથી લાભ ઉઠાવે છે. **इति राम**

માંડીને માગધી, યુજરાતી વગેરે ભાષામાં આ સંસ્થાએ બસેંહથી વધારે અમૂલ્ય ગ્રંથો પ્રગટ કર્યા છે અને જેની કદર પાશ્ચિમાત્ય વિદ્વાનો તેમજ હિન્દના સાહિત્યપ્રેમી જૈનેતર વિદ્વાનોએ સારા પ્રમાણમાં કરી છે. આજે પણ ૭૫ હજાર શ્લોકોનું માગધી કામ મુદ્રિત થઈ રહ્યું છે. આવા અપૂર્વ અને ઉચ્ચ આદર પામતા સાહિત્ય પ્રકાશનનો યશ પૂજ્યપાદ પ્રવૃત્તકશ્રી કાન્તિવિજયજી મહારાજ અને તેઓશ્રીના વિદ્વાન શિષ્ય સ્વ. શ્રી ચતુરવિજયજી મહારાજ તથા મુનિશ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજને ધાળે જાય છે.

આ સંસ્થા દશ હજાર પુસ્તકોનું એક પુસ્તકાલય તથા દોઢ હજાર હસ્તલિખિત પ્રતોનો સંગ્રહ ધરાવે છે.

ત્યારબાદ વેદશાઈ જતા પ્રાચીન જૈન સાહિત્ય અને પાટણના ગ્રંથખંડારને અંગે કેટલુંક વિવેચન કરી ડૉ. જસવંતરાયને અંગે જણાવ્યું કે તેઓ ગ્રેન્યુએટ થયા હોવાથી તેઓને સભાના નિયમ પ્રમાણે માનપત્ર આપવાનો આ મેળાવડો યોજવામાં આવેલ છે. તેઓ આ ધંધામાં સેવાભાવે કાર્ય કરી રહ્યા છે અને ગરીબ દરદીઓની એક પાછ પછુ લીધા સિવાય દવા કરી તેઓનો આશીર્વાદ મેળવે છે. આ સેવાભાવ તેઓમાં વિકાસ પામતો આવે અને તેઓ પોતાના ધંધામાં સફળતા મેળવે તેટલું આ તકે આપણે ઇચ્છીએ.

ત્યારબાદ કવિ શ્રી રેવાશંકરભાઈ વાલજી બંધેકાએ સમયને અનુસરતું વિવેચન કર્યું હતું.

ત્યારબાદ આ પ્રસંગે હાજર નહિ રહેવા માટે

[૨૮૬]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

દિલગીરી વ્યક્ત કરી, મેળાવડા માટે શુભેચ્છા દર્શાવતો કેળવણીખાતાના ઉપરી અધિકારી શ્રીયુત્ત્વિકૃત્વદાસભાઈ ખીમજી પટેલનો આવેલ સંદેશો સભાના માનનીય મંત્રી શ્રીયુત્ત્વિકૃત્વદાસ મૂળચંદ

શાહે વાંચી સંભળાવ્યો હતો. તેમ જ ભાઈ જસવંતરાયને આપવામાં આવનાર માનપત્ર નીચે પ્રમાણે તેઓએ વાંચી સંભળાવ્યું હતું.

મા ન પ ત્ર.

ધર્મ યંધુશ્રી જશવંતરાય મૂળચંદ શાહ,
એમ. બી. બી. એસ.

અમે, શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા-ભાવનગરના સભાસદો આપે આ વર્ષે એમ.બી. બી. એસ.ની ડોક્ટરી-વૈદકીય પરીક્ષા પસાર કરી છે; તેથી અમોને જે હર્ષ ઉત્પન્ન થયો છે, તે આ માનપત્રદ્વારા પ્રદર્શિત કરવાની ઉત્તમ તક હાથ ધરીએ છીએ.

વ્યવહારની અનેક મુશ્કેલીઓ પસાર કરી, કુટુંબથી છ વર્ષ દૂર રહી, ખર્ચાળ અને અથાગ પરિશ્રમવાળી આ ડીગ્રી મેળવવાને ફળિભૂત થયા છે તે આ ડોક્ટરી અભ્યાસ કરવામાં આપની તીવ્ર લાગણી, પૂરતી ખંત અને સરસ્વતી દેવીની પ્રસન્નતાને આભારી છે.

દરેક મનુષ્યનું ખરું જીવન તે ધાર્મિક જીવન છે અને આપણી આ સંસ્થા પણ ધાર્મિક જીવનને પુષ્ટ કરનારી એક સંસ્થા છે, તેના ઉચ્ચ કેળવણી પામેલા અને ધાર્મિકવૃત્તિને માટે ઉત્સાહ ધરાવનારા આપની જેવા એક યંધુને જોઈને જે પ્રમોદ થાય છે, તે આવા

માનપત્રદ્વારા જણાવવાની ફરજ અદા કરવા ઉત્સુક થયા છીએ, જેથી આપ એક સભાસદ તરીકે સભા પ્રત્યેની આપની સ્નેહભરિત લાગણી અને ધાર્મિક પ્રવૃત્તિને સ્મરણમાં રાખી તેને સત્ય કરી ખતાવશો એમ અમોને સંપૂર્ણ વિશ્વાસ છે.

ડોક્ટરી ધંધામાં પ્રમાણિકતા, સેવાધર્મ સાથે દયાની ભાવના મુખ્ય જોઈએ, જે માટે જૈનશાસ્ત્રોમાં પણ અનેક ઐતિહાસિક દષ્ટાંતો છે, તે પ્રમાણે હવે પછીની જીવન સ્વરૂપ ધારણ કરનારી આપની ઉચ્ચવર્ણ ગ્રિહગીમાં આપ આ સિદ્ધાંતો લક્ષમાં રાખી ધંધાની પ્રવૃત્તિ ચલાવશો એવી અમારી આ સૂચના નિરંતર લક્ષમાં રાખી, ધર્મ પ્રત્યે પ્રેમ પ્રકટાવી, આપની કીર્તિને તેમજ આ સભા સાથેના સંબંધને ભવિષ્યમાં વિશેષ ઉચ્ચવલ કરી ખતાવશો; સાથે આપ દીર્ઘાયુ થઈ શારીરિક, માનસિક, આધ્યાત્મિક અને આર્થિક સંપત્તિ વિશેષ વિશેષ પ્રાપ્ત કરી સમાજ અને દેશની સેવા કરવા લાગ્યશાળી થાઓ એવી પરમાત્માની પ્રાર્થના કરવા સાથે આ માનપત્ર આપને અર્પણ કરીએ છીએ.

સં. ૧૯૯૭ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૮ રવિવાર તા. ૪-૫-૧૯૪૧ વીર સં. ૨૪૬૭ ભાવનગર.

શેઠ ગુલાબચંદ આણંદજી.

પ્રેમુખ,

શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા,

તથા અન્ય સભ્યો.

નટવરલાલ માણેકલાલ સુરતી

નાયબ દીવાન, ભાવનગર રોડ.

મેળાવડાના પ્રમુખ.

સભાના માનવંતા પ્રમુખ શ્રીયુત ગુલાબચંદ આણંદજીએ ચાંદીના કાર્કેટ સાથે માનપત્ર ડો. જસવંતરાયભાઈને એનાયત કરવા માટે માન્યવર પ્રમુખ સાહેબને વિનંતિ કરી હતી. આદ પ્રમુખ-શ્રીએ ડો. જસવંતરાયને શુભેચ્છા સાથે માનપત્ર અર્પણ ક્યું હતું.

માનપત્રનો જવાબ આપતા ડો. જસવંતરાયે જણાવ્યું કે:-

માનનીય પ્રમુખ સાહેબ, રાજ્યના અમલદાર સાહેબો અને શૃલકસ્થો

આ સભાએ એકત્રિત થઈ મને જે માનપત્ર આપ્યું છે તે બદલ મારે શું બોલવું તેની વિમાસણમાં હું પચ્છો છું. ડીએટીંગ સોસાયટીમાં કોઈ વિષય ઉપર બોલવું હોય ત્યારે હિંમતથી બોલવાની ઉત્સુકતા આવતી, પરંતુ એક વ્યક્તિને પોતાની પ્રશંસાનો જવાબ કેવી રીતે આપવો એ એક મહાકઠિન કોયડો છે.

આપ આ માનપત્ર મને નહિ, પરંતુ જે કેળવણી પછવાડે મનુષ્યો પોતાના પ્રાણુ ન્યોછાવર કરે છે તેને આપો છો. એ કેળવણીની અલ્પ સિદ્ધિ બદલ આ સભાના આશીર્વાચનો અને આપેલ માનપત્ર માટે હું સભાનો અત્યંત આભારી છું.

આજનો યુગ વૈજ્ઞાનિક યુગ છે. વૈજ્ઞાનિક યુગમાં સર્વદેશીય પ્રગતિ સાધી ન શકાય તો મનુષ્ય તરીકે આપણી કશી કિમ્મત નથી. પ્રાચીન કાળનો માનવબક્ષી મનુષ્ય અને આજનો વીસમી સદીનો મનુષ્ય એ બંનેમાં એટલો જ તફાવત કે આજના મનુષ્યે પોતાની ભુદિને ઉચ્ચ કક્ષાએ મૂકી, અમૂલ્ય સિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત કરી છે. એ અમૂલ્ય સિદ્ધિઓ અને વૈજ્ઞાનિક પ્રગતિઓ શ્રી સરસ્વતીદેવીના યાગ રમકડાં છે. અને એ એક રમકડું હસ્તગત થતાં જીવન કંઈ ચોર પલટા લે છે.

જીવન ગમે તેટલા પલટા લે, પરંતુ જીવનની પ્રથમ જરૂરીઆત આરોગ્યતાની છે. 'પહેલું સુખ તે

બંને નર્ચા' એ નક્કર સત્ય બહુ જ અનુભવમાંથી નીતરેલી વસ્તુ છે, અને નિઃસ્વાર્થી અને પ્રવૃત્ત ડોક્ટરો માનવજીવનની આરોગ્યતા કેમ વધે? મનુષ્ય અમર કેમ થાય? બિમારી વિશ્વમાંથી કેવી રીતે નાબુદ થાય? અને થયેલ બિમારીના સચ્ચોટ ઉપચારો કેવી રીતે થઈ શકે વિગેરે બાબતોમાં સતત પ્રવૃત્તિપરાયણ રહે છે. તેઓ આરોગ્યદેવીના પ્રચંડ પૂજારીઓ છે. તે દિશામાં મારા નાના-અલ્પ પ્રયાસને વધાવી લઈ, મને જે પ્રોત્સાહન આપવા આપ એકત્રિત થયા છો, તેમાં મારા કરતાં એક સંસ્કાર અને કેળવણીની આપે કદર કરી છે.

લોકો ભલે કહે કે કેળવાયેલા બેકારોની કતારો મહાસાગરના મોજાંઓની માફક ઉભરાય છે. કેળવાયેલ યુવકો આંખોનું તેજ અને જીવન નીચોવી નાંખી સામાન્ય મીલમજૂર કે પટાવાળા જેટલું પણ કમાઈ શકતા નથી. આજની કેળવણી આશ્ચર્યવાદ કરતાં શાપરૂપ છે. આવી વાતો આજના યુગમાં એક સામાન્ય ઘટના થઈ પડી છે, પરંતુ આપણે તટસ્થ વૃત્તિ અને સૂક્ષ્મ રીતે જીવનનાં વિધિવિધ ક્ષેત્રનું અવલોકન કરશું, તો આપણને સ્પષ્ટપણે દેખાશે કે મનુષ્ય જીવવા માટે ખાંચ છે, પરંતુ ખાવા માટે જીવતો નથી; એટલે રોટી તે આર્થિક અને જીવન નીભાવવાની દૃષ્ટિએ અગત્યનો પ્રશ્ન હોય તો પણ તે જીવનનો માત્ર એકજ પ્રશ્ન નથી, તેથી પણ મહત્વના કેટલાએ અણબીકેલા પ્રશ્નો આપણી પાસે ખડા છે; જેવાં કે સમાજનો ઉત્કર્ષ, સંસ્કૃતિનાં વહનો, આદર્શ રાજ્યરચના અને સમાજરચના, આધ્યાત્મિક વિકાસ વિગેરે. ભૌતિક અને આધ્યાત્મિક વિકાસ જીવનના પરસ્પર સંકળાએલાં તરવો છે, એ પૈડાં વગરનો રથ જેમ નિરર્થક છે તેમ બંને વગર આપણું જીવન નકામું છે. એક વસ્તુ માટે આપણે સતત જાગૃત રહેવાની જરૂર છે અને તે એ જ કે કેળવણી. ર. આ. પા. માં કોઈ દિવસ પરિણામી શકે નહિ અથવા ઘટાવી શકાય નહિ. કેળવણી એ મનુષ્યનો પ્રાણ અને સાચો આત્મા છે. આત્મા

[૨૮૮]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

વગરનો દેહ જેમ મુડદું કહેવાય છે તેમ કેળવણી વગરનો મનુષ્ય મનુષ્યરૂપે મૃગાશ્ચરન્તિ અર્થાત ડોબા જેવો છે, કાર્ડીનલ ન્યુમેન તેના Idea of university માં કેળવણી વિષે બોલતા જણાવે છે કે માનવજીવનો સર્વોત્કૃષ્ટ વિકાસ એ જ કેળવણીનું અંતિમ ધ્યેય છે. ચૂઠ દશામાં પડેલ આત્માના અંધકારને દૂર કરવાનો જે કોઇ ચમત્કારી ક્રિમીયો હોય તો તે કેળવણી છે. કેળવણી અને લક્ષ્મી, શ્રી અને સરસ્વતી એ બન્નેનો સંયોગ વિરલ છે, આકસ્મિક છે અને સ્વાભાવિક છે, કારણ કે લક્ષ્મી એ ભૌતિક વસ્તુ છે અને દુનિયાના તમામ તોફાની તત્ત્વોની પ્રણેતા છે; બ્યારે સરસ્વતી સાચી આધ્યાત્મિક વસ્તુ છે અને સચ્ચિદાનંદની દાત્રી છે,

આ સભાનો ભૂત અને વર્તમાન કાળ મારા ઉપલા વિધાનની અક્ષરશઃ સાક્ષી પૂરે છે. આ સભાએ, જેના મૂળમાં એક પ્રચંડ પ્રાતઃસ્મરણીય ધર્માત્મા છે, અને જેના નામ સાથે આ સભા સંકળાએલી છે તે સભાએ નિઃસ્વાર્થભાવે સાહિત્ય, સંસ્કૃતિ અને કેળવણીના ઉત્તેજનાર્યે અવિરત શ્રમ ઉઠાવેલ છે. સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, ગુજરાતી અથવાને લોકભોગ્ય બનાવવા તેમજ તેના પ્રકાશનો કરવામાં આ સભા જૈન સમાજમાં અગ્રસ્થાને આવે છે. આવી Glorious tradition આ સંસ્થા જાળવી રહી છે, તે પરમ ઉપકારી જીવનમુક્ત ગુરુદેવના પ્રતાપે છે.

આપના અમૂલ્ય સમયનો વ્યય નહિ કરતા આપણું સમાજ પ્રત્યે, મારી ફરજ માની તે સંબંધી બે શબ્દો બોલીશ અને તે એ જ કે આપણો જૈન સમાજ કેળવણીમાં પછાત છે, તેનું કારણ આપણી નિરાધાર સ્થિતિ કરતાં સંસ્કાર પ્રત્યેની આપણી દુર્લક્ષતા છે. એ દુર્લક્ષતા ઓછી થતા આપણા જૈનોમાં મેઘનાથ શાહ અને C. V. Raman જેવા નીકળી આવે. એક જ વસ્તુની જરૂર છે, તમારા બાળકોને ઉત્સાહ અને હિંમત આપો અને તેને ઉચ્ચ માર્ગે લાવવાને તમારાથી બનતું કરો.

મેં આપનો ધાર્યા કરતાં વધારે સમય લીધો છે એટલે વધુ નહિ બોલતાં એક વસ્તુ વિષે થોડું સૂચન કરી હું મારું વકતવ્ય સમાપ્ત કરીશ અને તે એ જ કે ભાવનગર જેવાં જૈનનગર કે જ્યાં જૈનનો મોટો સમૂહ છે ત્યાં ગરીબ, અનાથ અને નિરાધાર માટે જૈન દવાખાનાની ખીલકુલ સગવડતા નથી. અહિંસાના પરમ હિમાયતીઓ અને પૂજારીઓ આપણે આ દિશામાં ઉપેક્ષા રાખીએ એ શું વાસ્તવિક લેખાય? આપની દાનવૃત્તિ આવા ગરીબોને નવજીવન આપવામાં ખર્ચાય તેમાં જ પરમ સિદ્ધિ છે. આપે મને શાંતિથી સાંભળ્યા બદલ આપનો આભાર માની બેસી જઈશ.

છેવટ પ્રમુખ સાહેબ શ્રીયુત નટવરલાલભાઈએ જણાવ્યું કે સાહિત્યના ક્ષેત્રમાં આટલું સુંદર કાર્ય કરી રહેલ આવી મોટી સંસ્થા ભાવનગરમાં છે તે જાણવાનું મને આજે જ મળ્યું છે. સભાની સેવા આવકારદાયક છે. તેનું એક વખત અવલોકન કરવાની તક મને મળશે તો આનંદ થશે.

ભાઈ જશવંતરાયને માનપત્ર આપવાનો પ્રસંગ આનંદદાયક ગણાય. દરેક ધંધામાં સ્વાર્થ અને પરમાર્થના તત્ત્વો રહેલા હોય છે. એક કાપડનો વેપારી પોતાની દુકાનમાં સ્વદેશી જ કાપડ રાખે અને વ્યાજબી ભાવે તેનું વેચાણ કરે તો તે દેશ-સેવા, ધરાકોનો સંતોષ અને પોતાનો સ્વાર્થ પણ સાધી શકે છે. ખીજા સઘળા ધંધા કરતા ડોક્ટરી લાઈન એવી છે કે તેમાં વધારે પરમાર્થ કરી શકાય અને સ્વાર્થ પણ સાધી શકાય. ભાઈ વલ્લભદાસ-ભાઈએ કહ્યું તેમ ડો. જસવંતરાયમાં દરદીઓની સેવા કરવાની ભાવના છે તે આવકારદાયક છે. તેઓ એવી શુભ ભાવના હરહંમેશ રાખે અને માનપત્ર સાર્થક કરે એટલું આપણે ઇચ્છીએ.

ત્યારબાદ શેઠ દેવચંદ દામજીએ પ્રમુખ સાહેબનો આભાર માયો હતો અને શેઠ અમૃતલાલ જીવનલાલે આભારની દરખાસ્તને ટેકો આપ્યો હતો.

છેવટ શેઠ હરજીવનદાસ દીપચંદ તરફથી

વર્તમાન સમાચાર.

[૨૯૯]

અપાયેલ આઈસ્ક્રીમ પાર્ટીને માન આપી પ્રમુખશ્રી, અધિકારીઓ વગેરેને હારતોરા અર્પણ કરી મેળાવડો વિસર્જન કરવામાં આવ્યો હતો.

પંચમ સમાચાર

સ્વાલકોટ(પંચમ,માં આચાર્યશ્રીજીનું
અર્પૂર્વ સ્વાગત.

આચાર્યમહારાજ શ્રીમદ્વિજયવલ્લભસૂરી-
શ્વરજી પોતાના પંચાસ શ્રી સમુદ્રવિજયજી આદિ
મુનિમંડળ સહિત રામનગરથી વિહાર કરી સલ્લોકી,
ખાનકાહેડ, બેરોકીચીના, વજરાયાદ, કંગણરયા-
જાડકા, ભુપાત્રવાલા, સમરીયાલ, ઉગોકી, પછા-
ગડા વિગેરે ગ્રામોમાં ધર્મોપદેશામૃતનો પ્રવાહ વહેવ-
ડાતા હા. વ. અમાવાસ્થાની સાંજે સ્વાલકોટ
શહેરની નજીકમાં લાલા ગોપાત્રશાહ જૈનના યંગ્લેથી
પધાર્યા. ઉક્ત લાલાજીએ આચાર્યશ્રીજીનું અને
પહારથી પધારેલા મહેમાનોનું સુંદર સ્વાગત કર્યું હતું.

સ્વાલકોટ એટલે પંચમમાં સ્થાનકવાસીઓનું
૩૦૦ ઘરની આયાદીવાળું જગરદરત ક્ષેત્ર, પૂજ પાદ
ગણિવર્ગ શ્રી મળચંદજી મહારાજની જન્મભૂમિ.
અહીં આપણા સાધુઓનું કવચિત જ આવાગમન
અને છે કેમ કે અહીં આપણા જૂજ ઘર છે.

સ્વાલકોટ સ્થાનકવાસીઓનું મોટું ક્ષેત્ર હોવાથી
અને આચાર્યશ્રીજી અહીં પ્રથમ જ પધારતા હોવાથી
અન્ને સમાજને તરફથી આચાર્યશ્રીજીનો સારો સત્કાર
કરવામાં આવ્યો હતો અને ખીજા શહેરમાંથી અનેક
મનુષ્યો લાભ લેવા આવ્યા હતા.

તા. ૨૮-૩-૪૧ ચૈત્ર શુદ્ધ ૧ ના સવારના આઠ
વાગે લાલા ગોપાત્રશાહ જૈનના યંગ્લેથી વાજતે
ગાજતે આચાર્યશ્રીજી સિંહસભા પાસે પધાર્યા

સવારના આઠ વાગે યુજરાંવાલા શ્રી સંઘની
સ્પેશીયલ ટ્રેન સ્ટેશન પર આવી પહોંચતા સુંદર
સ્વાગત કરવામાં આવ્યું. રાયસાહેબ શ્રીમાન્ કર્મ-
ચંદજી અમ્રવાલ એનરરી મેજિસ્ટ્રેટ દૂધ, ચા, મીઠાઈ,

ફળ વિગેરે અલ્પાહાર આપી સેવાનો લાભ લીધો
હતો. આજે આખા શહેરમાં આનંદની છોળો ઉછળી
રહી હતી.

વરઘોડામાં ડૉક્ટરિશાન, ચાંદીના હાથી પર
શ્રી કલ્પસૂત્ર, મોટરોમાં ન્યાયાભોનિધિ જૈનાચાર્ય
શ્રીમદ્વિજયનાનંદસૂરીશ્વરજી આદિની તસ્વીરો અને
ચાંદીના રથમાં પ્રભુ ચિરાજમાન કરવામાં આવ્યા
હતા. સ્વાલકોટનું એન્ડ, શ્રી આત્માનંદ જૈન
સ્કુલ લુધીઆના એન્ડ, શ્રી આત્માનંદ જૈન યુરુકુળ
એન્ડ, નારોવાલથી લાવેલ શ્રી સંઘનું એન્ડ અને
લાલા સરદારીલાલ જૈન લોહારીએ લોહારથી મગા-
વેલ સુપ્રસિદ્ધ એન્ડ સામૈયામાં હતા. વરઘોડો મુખ્ય
મુખ્ય અગરોમાં ફરી કણુકમંડીસરાય નવા ઉપાશ્રયમાં
આવી ઉતર્યો. અહીં તૈયાર કરવામાં આવેલ મંડ-
પમાં રાયસાહેબ શ્રીમાન્ લાલા કર્મચંદજી અમ્રવાલ
એનરરી માજિસ્ટ્રેટ ત્રિ.ની હાજરીમાં શ્રી આત્મા-
નંદ જૈન સભા-સ્વાલકોટના તરફથી અભિનંદન
પત્ર લાલા ભોળાનાથજીએ વાંચી આચાર્યશ્રીજીના
કરકમળોમાં અર્પણ કર્યું. આચાર્યશ્રીજીએ ઝંકાર
વિષય પર દિવ્યદેશના આચાર્ય યાદ સભા વિસર્જન
થઈ. ત્રણ વાગ્યે ફરી ખીજી વાર સભા યાજુ અનંત-
રામજી જૈન વડીલ ખી. એ. એલ.એલ. ખી. ની
અધ્યક્ષતામાં થઈ. અને સ્વ. ગુરૂદેવ શ્રી ખૂદેરાયજી
મહારાજની સ્વર્ગવાસ તિથિ અને શ્રીમદ્વિજયા-
નંદસૂરીશ્વરજી જન્મદિવસ ઉજવવામાં આવ્યો. પંડિત
પુરુષોત્તમચંદ્ર જૈનશાસ્ત્રી, એમ. એ. એમ. ઓ,
એલ. વિગેરેના સુંદર ભાષણો થયા. આચાર્યશ્રીજીએ
અન્ને મદાપુરુષોના જીવન પર સુંદર પ્રકાશ પાખો.
યાદ જ વગે સભા વિસર્જન થઈ અને ફરી ત્રીજી
વાર રાતના આઠ વાગે સભા ભરાઈ. અધ્યક્ષ-
સ્થાને રાયસાહેબ શ્રીમાન્ કર્મચંદજી ચિરાજના હતા.
પંડિત હંસરાજજી શાસ્ત્રી, સૂરી મહમદદિન વિગેરેના
જૈન ધર્મ પર એજરવી ભાષામાં ભાષણો થયાં હતાં.

આજના પ્રવેશ મહોત્સવમાં જૈનેતરો, રાયસાહેબ
શ્રીમાન્ કર્મચંદજી એનરરી માજિસ્ટ્રેટ ધત્યાદિ

[૨૯૦]

શ્રી આત્માનંદ પ્રકાશ.

સદ્ગુહરથી પણ ઊઘાડે પગે ચાલી વરધોડાને દીપાવી રહ્યા હતા.

ચૈત્ર શુદ્ધિ ૨ ના રોજ પણ સવાર, અપોર અને રાતના એમ ત્રણ સભાઓ ભરાઇ. એમાં આચાર્ય-શ્રીજીના મહત્વપૂર્ણ-પ્રભાવોત્પાદક વ્યાખ્યાનો થયા. રાતની સભામાં પંડિત હંસરાજજી શાસ્ત્રી વિગેરેના સુંદર ભાષણો થયા.

ચૈત્ર શુદ્ધિ પહેલી ત્રીજના રોજ સવારની સભામાં આચાર્યશ્રીજીએ અઢી કલાક ઐક્યતા પર ભાવવાહી વ્યાખ્યાન આપી સભાજનો પર અજળ પ્રભાવ પાડ્યો હતો.

રાયસાહેબ શ્રીમાન લાલા કર્મચંદજી ઝોનરરી માજરટ્ટેની આગ્રહભરી વિનંતિને માન આપી અપોરે ત્રણ વાગે સભા તેમના વિશાલ અંગલામાં રાખવામાં આવી, જ્યાં અનેક મનુષ્યોને જગ્યા નહિ મળવાથી પાછા ફરવું પડ્યું. આવી પરિસ્થિતિ જોઇ રાયસાહેબ લાલા કર્મચંદજીએ ઊભા થઇ જાહેર કયું કે મકાન વિશાલ હોવા છતાં આચાર્ય-શ્રીજીના વ્યાખ્યાનના કારણે નાનું થઇ ગયું જેથી મારા ઘણા અંધુઓને અગાસીઓમાં-અટારીઓમાં ખેસવું પડ્યું છે અને ઘણા ભાઇઓને નિરાશ થઇ પાછા ફરવું પડ્યું છે, આથી મને ઘણી જ દિલગીરી છે પણ હું આપને વિશ્વાસ આપું છું કે આચાર્ય-શ્રીજી ફરીથી સ્વાલકોટ પધારશે ત્યારે આપ એથી પણ વિશાળ મકાન જોશો.

ખાનખહાદુર ફિરોજદિન ઝોનરરી માજરટ્ટે અને પંડિત હંસરાજજી શાસ્ત્રીના ઝોનરરી ભાષણો થયા બાદ આચાર્યશ્રીજીએ લુહ્ને: ફલ્લે તસ્વચિચારણં ચ એ વિષય પર મહત્વપૂર્ણ વ્યાખ્યાન આપ્યું.

દરરોજ આચાર્યશ્રીના વિદ્વતાભર્યા વ્યાખ્યાનો ચાલે છે, જનતા સારા પ્રભાવમાં લાભ લે છે અપોરે ધર્મચર્યા ચાલે છે. જમુ શ્રીસંઘની આગ્રહ-ભરી વિનંતિને માન આપી થોડા દિવસ અહીં

સ્થિરતા કરી આચાર્યશ્રીજી કાસ્મીરની રાજધાની જમુ શહેર તરફ પધારશે.

સ્વાલકોટમાં શ્રી મહાવીર જયંતિ

શ્રી મહાવીર જયંતિ જમુ શહેરમાં ઉજવવાનો આચાર્યશ્રીજીનો વિચાર હતો પરંતુ રાયસાહેબ લાલા કર્મચંદજી ઝોનરરી મેજરટ્ટે સંભાવિત સદ્ગુહર-સ્થોની આગ્રહભરી વિનંતિને માન આપી અહીં ઘણા જ સમારોહથી શ્રી મહાવીર જયંતિ ઉજવવામાં આવી. કણકમંડીસરાય નવા ઉપાશ્રયે આચાર્યશ્રીજી દરરોજ વ્યાખ્યાન ફરમાવે છે ત્યાં જ મંડપ ઊભો કરવામાં આવ્યો હતો. ચાંદીના સિંહાસન ઉપર ભગવાન મહાવીરદેવ ગિરાજમાન કરવામાં આવ્યા હતા. આચાર્યશ્રીજી આદિ પણ ઉચ્ચાસન પર ગિરાજમાન થયા હતા. પ્રથમ વાસકેપ પૂજા કર્યા બાદ આચાર્યશ્રીજીએ જુલંદ અવાજથી દોઢ કલાક સુધી વ્યાખ્યાન આપી ભગવાનશ્રી મહાવીર દેવના સમ્યક્ત્વપ્રાપ્તિથી લઇને વ્યવન, ગર્ભ-સ્થાનમાં રહી માતાપિતા જીવતા સુધી મારે દીક્ષા ન લેવી એવો લીધેલો અભિગ્રહ, પદ દિગ્રહમારીઓ અને ચોસઠ ઇદ્રોએ કરેલ જન્મમહોત્સવ, દીક્ષા, તપશ્ચર્યા, કેવલજ્ઞાન, નંદીશ્વર કીપમાં અકાષ મહોત્સવ, સંઘની સ્થાપના ઉપદેશ અને ઉપસર્ગ વિગેરે વિષયો પર સુંદર પ્રકાશ પાડ્યો હતો અને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે જન્મ થતાં ઇદ્ર મહારાજ આવીને ભગવાનને મેરુપર્વત ઉપર લઇ ગયા હતા સારે માતાની કુક્ષી ખાલી ન રહે એટલા માટે પ્રતિભિંબ લાવીને મૂકે છે. આ વાત શાસ્ત્રકારો પોકારી પોકારીને કહે છે અને આપણે માનીએ છીએ છતાં કહેવું કે અમે પ્રતિમા-પ્રતિભિંબને માનતા નથી યા માનવા ન જોઇએ એવું કહેવું ક્યાં સુધી ઉચિત છે?

બાદ ભારતર ભગવાનદાસે જણાવ્યું કે મહારાજશ્રીજીની વિદ્વતા અને વ્યાખ્યાનશૈલી એવી તો જગરદરત છે કે ગમે તેવા માણસ પણ પીગળી જાય છે. હું મૂર્તિપૂજામાં માનતો નહતો પણ આચાર્યશ્રીજીના યુક્તિયુક્ત વ્યાખ્યાનોથી મૂર્તિ માન-

વર્તમાન સમાચાર.

[૨૯૧]

વાવાબો થયો છું અને પ્રતિજ્ઞા કરું છું કે હું દરરોજ મૂર્તિપૂજા કરીશ.

જહલમનિવાસી લાલા વિલાયતીરામજી જેને કાવ્યના રૂપમાં 'નાવેલું' અભિનંદન પત્ર રાયસાહેબ લાલા કર્મચંદ્રજીને અર્પણ કરવામાં આવ્યું.

અપોરે ગુજરાંવાલાનિવાસી લાલા માણેકચંદજી છોટાલાલ જેને ડુગડ અને લાલા પ્યારેલાલજી જેને 'પરડે તરફથી પંચકટ્યાણુક પૂજા અને પ્રભાવના થઇ. સાધર્મિક વાત્સલ્ય કરવામાં આવ્યું. પૂજારીઓ તથા ગરીબોને શીરાનું જમણુ આપવામાં આવ્યું. રાતના ભજનો થયા હતા.

પંજબ શ્રી સંઘની ર્યાલકોટમાં એક ભવ્ય દેરાસર બનાવવાની ભાવના છે અને તે માટે ટીપ પણ શરૂ થઇ ગઇ છે તે શ્રી ગુરુદેવની કૃપાથી સફળ થાય. આચાર્યશ્રીજી અહીંથી વિહાર કરી કાશ્મીરની રાજધાની જમુ શહેર પધારશે. (ચાલુ)

નિવેદન--

૪૭૨. ચૈત્ર વદ ૧ શનિ.

અમારા દીક્ષાપર્યાયનાં પચીસ વર્ષ પૂર્ણ થયાં એ શુભ નિમિત્તે મિટીંગો થઈ, શુભ ભાવના અને અનેક મંગલકામના પ્રગટ કરાઈ છે, તેમજ ધણુ પત્રો પણ એવા જ આવ્યા છે. અમે લાંબા વિહારમાં હોવાથી આ પત્રોના જુદા જુદા જવાબો આપવા બંધે સમય ન મળવાથી તે માટે ખુશાલી પ્રદર્શિત કરનાર દરેકને "ધર્મલાભ"ના શુભાશીર્વાદ આપવા સાથે અમે ઇચ્છીએ છીએ કે ગુરુદેવ અમને એ બલ, એ શક્તિ અને એ આશીર્વાદ આપે કે જેથી અમે તેઓશ્રીની શુભ ભાવનાનુસાર શાસનસેવામાં સદાય તત્પર રહીએ. સાથે શ્રી સંઘ પાસે અમારી સાદર પ્રાર્થના છે કે અમે આરંભેલા શ્રી વીતરાગદેવના ઉપાસકો (નવા જેને) વધારવાના, જિનવાણી, સાહિત્યનો પ્રચાર કરવાના અને જિનવરેન્દ્ર દેવના શાસનની પ્રભાવના

કરવાના શુભ કાર્યમાં તન-મન-ધનથી પૂર્ણ સહયોગ આપી આત્મકલ્યાણના મંગલ કાર્યમાં સંપૂર્ણ સહકાર આપે.

—મુનિ દર્શનવિજય
મુનિ જ્ઞાનવિજય.

ભરત્ય-વેજલપુરમાં ઉજવાયેલ આયંબિલ તપની ઓળી

આ. શ્રી વિજયલલિતસૂરિજી મહારાજશ્રીની અધ્યક્ષતામાં આયંબિલ તપની ઓળી વિધિસહિત ઉજવવામાં આવી હતી. આંગી, પૂજા, ભાવના, પ્રભાવનાદિ કરવામાં આવ્યા હતાં. ત્યાંના શ્રી સંઘ તરફથી મહાવીર જ્યંતિના દિવસે વરધોડા ચઢવવામાં આવ્યો હતો. રાત્રિના પાઠશાળાના વિદ્યાર્થી તેમજ વિદ્યાર્થીનીઓના લાક્ષણિક સંવાદ તથા ગરબા વિ. ના કાર્યક્રમથી તે દિવસ ઉજવ્યો હતો.

પ્રાંતીજ

આ. શ્રી ઋદ્ધિસાગરસૂરિજીના પ્રમુખપણા નીચે ત્રણે દીરકાના શ્રાવકોએ એકત્ર થઈ મહાવીર જ્યંતિ ઉજવી હતી. ભગવાન મહાવીરના જીવન પરત્વે મુનિશ્રી હેમેન્દ્રસાગરજી મહારાજને તથા મુનિ શ્રી લક્ષ્મીસાગરજી મહારાજને સારો પ્રકાશ પાડ્યો હતો. રાત્રે જાહેર સભા થઈ હતી.

રાજકોટ

આ. શ્રીમદ્ વિજયમોહનસૂરીશ્વરજી મહારાજશ્રીની અધ્યક્ષતામાં ચૈત્ર માસની ઓળીની આરાધના અઠાઇ મહોત્સવાદિ ધર્મકાર્યો સાથે સારી રીતે થઈ હતી. ચૈત્ર શુદ્ધિ ૧૩ મહાવીર પ્રભુના કલ્યાણકનો દિવસ હોઈ તે પ્રસંગતું ખાસ વ્યાખ્યાન રાખવામાં આવતા એ અઠી હજાર માણસો ઉપરાંત રોટના દીવાન સાહેબ વ્યાખ્યાનમાં આવ્યા હતા. રાજકોટ રોટમાં ચૈત્ર શુદ્ધિ ૧૩ ના દિવસે દર વરસે કસાઈ-ખાતું બંધ રહે અને તે દિવસ જાહેર તહેવારરૂપે પળાય તે માટે તેમને ઉપદેશ આપવામાં આવ્યો હતો.

૧. પાપ, પુણ્ય અને સંયમ (વિપાક, અંતકૃત-દશાંગ તથા અનુત્તરોપપાતિકદશા અંગ અર્થોનો છાયાનુવાદ) સંપાદક, ગોપાળદાસ જીવાભાઈ. પ્રકાશક, શ્રી જૈન સાહિત્ય પ્રકાશન સમિતિ C/o ગુજરાત વિદ્યાપીઠ-અમદાવાદ. શ્રી પૂંજભાઈ જૈન અંધમાળા પુસ્તક ૨૦ મું. આ અંધમાળા તરફથી કેટલાક જૈનાગમેના છાયાનુવાદ સંપાદક મહાશય તરફથી તૈયાર થયેલ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવેલ છે. આવા અનુવાદો અમારા ધારવા પ્રમાણે તૈયાર કરી આગમનું જ્ઞાન ધરાવનાર મુનિમહારાજને દર્શિગોચર થાય તે ઇચ્છવા યોગ્ય છે. આ અંધમાળાને ઉદ્દેશ સાચવી સાહિત્ય પ્રકાશન સમિતિ ધર્મઅર્થો વગેરે પ્રકટ કરે છે. કિંમત આર આના, પ્રકાશકને ત્યાંથી મળશે.

૨. શત્રુજય ઉદ્ધાર-પ્રકાશક, શાહ કિસનદાસ જીવજીવદાસ-માભેગામ (દક્ષિણ). આ અંધની રચના કાવ્યરૂપે પ્રકાશકે પ્રગટ કરી છે. સામાન્ય રીતે સંક્ષિપ્તમાં થોડી ઐતિહાસિક આખતો પણ આપેલી છે. પ્રકાશકને ત્યાંથી મળી શકશે.

૩. શ્રી વિજયલક્ષ્મી સૂરિ પ્રખંધ-પ્રકાશક, શ્રી વર્ધમાન-સત્ય-નીતિ-લક્ષ્મી જૈન અંધમાળા. આ અંધમાં પદ્યમાં શ્રી વિજયલક્ષ્મી સૂરિ મહારાજનું જીવનવૃત્તાંત આપી ગુરુભક્તિ કરવામાં આવી છે. વ્યવસ્થાપક શ્રેષ્ઠ ભોગીલાલ સાંકળવદ અમદાવાદને ત્યાંથી મળી શકશે.

૪. વિમાનની વાતો-ગુર્જરઆજ અંધાવલીની શ્રેણી ૩ જી. પુ. ૧૧-૧૨. લેખક નવલકાન્ત નેમચંદ બાવસાર બી. એસ.સી. પ્રકાશક, ગુર્જર

અંધરતન કાર્યાલય-અમદાવાદ. કિંમત સાત આના.

લગાણમાં વપરાતા વિમાનો શું છે? તે સમજી શકે તેવી સાદી શૈલીમાં ચિત્રો સાથે આ લઘુ અંધની રચના કરવામાં આવી છે. આજસાહિત્યના આવા અર્થો પ્રકટ કરવાનો તેમનો આ પ્રયત્ન આવશ્યક છે. પ્રકાશકને ત્યાંથી મળી શકશે.

૫. શયતાન-તરુણ અંધમાળાનું આ પંદરમું પુસ્તક છે. મહાત્મા ટોલ્સ્ટોયની મૂળ કૃતિનો અનુવાદ છે જ્ઞાતિય વાસનાના ભોગ અનેક મૂળ લેખકને જે અનુભવ થયેલ અને તે વખતે શા શા પરિણામો ભોગવવા પડે છે તે બહુ જ જીણવટથી આ અંધમાં આપવામાં આવેલ છે. જનસમાજમાં આવા અર્થો વાંચવાથી કેટલીક વખત તેવા ભોગ અનેલાનું વર્તન પણ સુધરી જાય છે. કિંમત એક રૂપિયો. પ્રકાશક ગુર્જર અંધરતન કાર્યાલય-ગાંધીરોડ અમદાવાદ ત્યાંથી મળી શકશે.

૬. પ્રતાપી જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજય વલ્લભસૂરીશ્વરજી મહારાજનું સંક્ષિપ્ત જીવન વૃત્તાંત. હિંદી ભાષામાં પંચાસજી મહારાજ શ્રી સસુદવિજયજી ગણિએ સુદાસર અને તમામ ઉપકારક કાર્યો સહિતની લકીકતો સાથે સુંદર અને સરળ લખેલ છે. સાથે જ્ઞાપી આપી છે. પ્રકાશક, આદર્શ અંધમાળાએ-મુલતાન (પંજાબ) ગુરુભક્તિ દર્શાવી પ્રકટ કર્યું છે. ખાસ વાંચવા જેવું છે. આ લઘુ અંધ સદાયક તરફથી એક આનાની પોસ્ટની ટિકિટ મોકલનારને ભેટ શ્રી આત્માનંદ જૈન ગુરુકુળ ગુર્જરાવાલા (પંજાબ) લખવાથી મળી શકશે.

માલેગામમાં નિમાચ્છેલ ઐક્ય સમિતિ.

માલેગામ મુકામે તા. ૧૧-૪-૪૧ ના રોજ મળેલી સભામાં શ્વેતાંચર મૂર્તિપૂજક જૈન સમાજમાં ઐક્ય સ્થાપવા માટે નીચેના સભ્યોની એક સમિતિ નીમવામાં આવી હતી. તેમણે વખતોવખત મુંબઈમાં મળી આ કાર્ય ત્રણ માસમાં પાર પાડવું એમ ઠરાવવામાં આવ્યું છે. આ સમિતિમાં પાંચ સભ્યોનો વધારો કરવાની સત્તા પ્રમુખને આપવામાં આવી છે.

પ્રમુખ-શેઠ કસ્તુરભાઈ લાલભાઈ, અમદાવાદ

ઉપપ્રમુખ-શેઠ અમૃતલાલ કાલીદાસ, મુંબઈ

માનદ મંત્રીઓ-રાવસાહેબ શેઠ કાંતિલાલ ધર્મચરલાલ જે. પી. અને શેઠ જીવતલાલ પ્રતાપશી.

તથા મુંબઈ, સુરત, અમદાવાદ, માલેગામ, ભાવનગર, યેવલા, બાલાપુર, મંચર વિગેરે ગામોના આગેવાન ગૃહસ્થોને સભાસદ તરિકે આ ઐક્ય સમિતિમાં નીમવામાં આવેલ છે.

નવા દાખલ થયેલા માનવંતા સભાસદો.

(૧) રામચંદ્રભાઈ વનમાળીદાસ વિજ્ઞાનશાસ્ત્રી	અમદાવાદ	લાઈફ મેમ્બર.
(૨) શાહ મનસુખલાલ ગિરધરલાલ	ભાવનગર (હાલ અમદાવાદ)	વાર્ષિક મેમ્બર
(૩) શાહ મણિલાલ મોહનલાલ	ભાવનગર	"
(૪) શાહ જીવરાજ પરશોતમદાસ	"	"

ભાઈશ્રી નાગરદાસ વલ્લભજીનો સ્વર્ગવાસ.

ભાઈશ્રી નાગરદાસ થોડા દિવસની જિમ્મરી ભોગવી તા. ૨૨-૧૨-૪૦ ના રોજ પંચતવ પામ્યા છે. તેઓ સ્વભાવે મિલનસાર, માયાળુ અને દેવગુરુધર્મ પ્રત્યે શ્રદ્ધાવાળા હતા. આ સભાના તો તેઓ ઘણા વખતથી સભાસદ હતા. તેઓના સ્વર્ગવાસથી આ સભાને તો એક લાયક સભાસદની ખોટ પડી છે. તેઓના સુપુત્ર જયંતિલાલભાઈને દિલાસો દેવા સાથે તેઓના આત્માને પરમ શાંતિ પ્રાપ્ત થાઓ તેમ આ સભા પરમાત્માની પ્રાર્થના કરે છે.

કર્મગ્રંથ ભાગ ૧-૨ સંપૂર્ણ.

૧. સદીક ચાર કર્મગ્રંથ શ્રીમદ્દેવેન્દ્રસૂરિવિરચિત-પ્રથમ ભાગ રૂ. ૨-૦-૦

૨. શતકનામા પાંચમો અને સપ્તતિકાલિધાન છઠ્ઠો કર્મગ્રંથ, દ્વિતીય ભાગ રૂ. ૪-૦-૦

ઘણી જ કાળજીપૂર્વક તેવું સંશોધન અમારી પ્રસ્તુત આવૃત્તિમાં સાવધાનપણે સંપાદક મહાપુરુષોએ આ બંને ગ્રંથોમાં કર્યું છે અને રચના-સંકલના વિક્રતાપૂર્ણ કરવામાં આવેલ છે. જે ગ્રંથ જોયા પછી જ જણાય તેવું છે. બાકી તેની સાથે યુગશતી ભાષામાં આપેલ પ્રસ્તાવનામાં વિગતો, ગ્રંથકારનો પરિચય, વિષયસૂચિ, કર્મગ્રંથનો વિષય કયા ગ્રંથોમાં છે તેની સૂચિ, પારિભાષિક શબ્દના સ્થાનદર્શક ડોપ, શ્વેતાંચરીય કર્મતત્ત્વ વિષય શાસ્ત્રોની સૂચિ, કર્મવિષયના મળતાં ગ્રંથો, છ કર્મગ્રંથાન્તર્ગત વિષય દિગંચરી શાસ્ત્રોમાં કયા કયા સ્થળે છે તેનો નિર્દેશ વગેરે આપવામાં આવેલ હોવાથી અભ્યાસીઓ માટે ખાસ ઉપયોગી થયેલ છે, જે પ્રથમ બહાર પડેલ કર્મગ્રંથ કરતાં અધિકતર છે.

ઊંચા એન્ટ્રીક કાગળો ઉપર સુંદર ટાઇપો અને મજબૂત તથા સુંદર આઈડીગમાં બંને ભાગો પ્રકટ થયેલ છે. કિંમત બંનેના રૂ. ૬-૦-૦. પોસ્ટેજ જુદું.

Reg. No. B. 431.

સ્ત્રી ઉપયોગી સુંદર ચરિત્ર— સતી સુરસુંદરી ચરિત્ર.

(લેખક : રા. સુશીલ)

(રાગરૂપી આગ અને દ્વેષરૂપી કાળાનાગને શાંત કરવામાં જળ અને મંત્રની

ઉપમાને યોગ્ય અદ્ભુત રસિક કથાગ્રંથ.)

આ સ્ત્રી ઉપયોગી કથાની રચના જૈન કથાસાહિત્યમાં અહુ જ આદરને પાત્ર મનાય છે. વૈરથી ધગધગતા અને રાગ-મોહથી મૂઝાતા હૈયાને શાંત બનાવવાની કલાકુશળતા અને તાર્કિકતા કર્તા વિદ્વાન મહારાજે આ ગ્રંથમાં અદ્ભુત રીતે બતાવી છે,

કથારસિક વાચકવર્ગ કંટાળી ન જાય તે માટે પ્રથમ કથા-ચરિત્ર પછી કેવળી ભગવાનની ઉપદેશધારા અને તે પછી પ્રાસંગિક નૈતિક ઉપદેશશ્લોકો (મૂળ સાથે ભાષાંતર) સુધાખિંદુ એ પ્રભાણિ ગૌડવીને ગ્રંથ આધુનિક પદ્ધતિએ મૂળ આશય સાચવી તૈયાર કરેલ છે.

રસદષ્ટિ, ઉપદેશ, ચરિત્ર-કથા અને પ્રાચીન સાહિત્યની દષ્ટિએ આ ગ્રંથ એક કિંમતી અણુમેલ અને અનુપમ ગ્રંથ છે. એન્ડ્રીક પેપર ઉપર સુંદર અક્ષરો અને રેશમી કપડાના સુશોભિત આછડીંગથી અલંકૃત કરવામાં આવેલ છે. કિંમત રૂ. ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ અલગ.

નવસ્મરણાદિ સ્તોત્ર સન્દોહ:

નિરંતર પ્રાતઃકાળમાં સ્મરણીય, નિત્ય પાઠ કરવા લાયક નવસ્મરણો સાથે યજ્ઞ પ્રાચીન અમતકારિક પૂર્વાચાર્યકૃત દશ સ્તોત્ર તથા રતનાકર પચ્ચીશી અને બે યંત્રો વિગેરેનો સંગ્રહ આ ગ્રંથમાં આપેલ છે. જિંચા કાગળો, ઉપર જૈની સુંદર અક્ષરોથી છપાયેલ છે. શ્રી મહાવીરસ્વામી તથા ગૌતમસ્વામી અને બે પૂજ્યપાદ શુરુમહારાજઓની સુંદર રંગીન છબીઓ પણ ભક્તિ નિમિત્તે સાથે આપવામાં આવેલ છે. કિંમત માત્ર રૂ. ૦-૪-૦ ચાર આના તથા પોસ્ટેજ રૂ. ૦-૧-૩ મળી મંગાવનારે રૂ. ૦-૫-૩ ની ટિકિટો એક યુક માટે મોકલવી.

ગુજરાતી ગ્રંથો.

નીચેના ગુજરાતી ભાષાના કથાના સુંદર પુસ્તકો પણ સિલિકે ઝાછા છે. વાંચવાથી આહુલાદ ઉત્પન્ન કરે તેવા છે. મનુષ્ય સંસ્કારી, ચારિત્રવાન બનતાં આત્મકલ્યાણ સાધી શકે છે. મંગાવી ખાત્રી કરો. બધા પુસ્તકો સુંદર અક્ષરોમાં સુશોભિત કપડાંના પાકા આછડીંગથી અલંકૃત અને કેટલાક તે સુંદર ચિત્રો સહિત છે.

(૧) શ્રી ચંપકભાળા ચરિત્ર	રૂ. ૦-૮-૦	(૧૨) શ્રી વિમલનાથ ચરિત્ર	રૂ. ૧-૧૨-૦
(૨) શ્રી સમ્યક્ત્વ કૌમુદી	રૂ. ૧-૦-૦	(૧૩) શ્રી ચંદ્રપ્રભુ ચરિત્ર	રૂ. ૧-૧૨-૦
(૩) શ્રી ઉપદેશ સપ્તતિકા	રૂ. ૧-૦-૦	(૧૪) સુકૃતસાગર (પૃથ્વીકુમાર ચરિત્ર)	રૂ. ૧-૦-૦
(૪) સુસુખનૃપાદિ ધર્મ પ્રભાવકાની કથા	રૂ. ૧-૦-૦	(૧૫) શ્રી પ્રભાવક ચરિત્ર	રૂ. ૨-૮-૦
(૫) શ્રી નેમનાથ પ્રભુનું ચરિત્ર	રૂ. ૨-૦-૦	(૧૬) શ્રીપાળરાજનો રાસ સચિત્ર અર્થ સહિત સાદું પૂંકું	રૂ. ૧-૪-૦
(૬) શ્રી સુપાર્શ્વનાથ ચરિત્ર ભા. ૧ શ્લોક	રૂ. ૨-૦-૦	"	રેશમી પૂંકું રૂ. ૨-૦-૦
(૭) " ભા. ૨ જો	રૂ. ૨-૮-૦	(૧૭) સતી સુરસુંદરી ચરિત્ર	રૂ. ૧-૮-૦
(૮) આદર્શ જૈન સ્ત્રીરત્નો	રૂ. ૨-૦-૦	(૧૮) શત્રુજયનો પંદરમો ઉદ્ધાર	રૂ. ૦-૨-૦
(૯) શ્રી દાનપ્રદીપ	રૂ. ૩-૦-૦	(૧૯) " સોળમો ઉદ્ધાર	રૂ. ૦-૪-૦
(૧૦) કુમારપાળ પ્રતિભોધ	રૂ. ૩-૧૨-૦	(૨૦) શ્રી તીર્થંકર ચરિત્ર	રૂ. ૦-૧૦-૦
(૧૧) જૈન નરરત્ન ભાષાશાહ	રૂ. ૨-૦-૦	(૨૧) શ્રી મહાવીર ચરિત્ર	રૂ. ૩-૦-૦
(૨૨) શ્રી વાસુપૂજ્ય ચરિત્ર	રૂ. ૨-૮-૦		